

BOLŞEVİK PARTİZAN

Bütün ÷lkelerin işçileri birleşiniz! • Bütün ÷lkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşiniz!
Karkerên hemû welatan yekbin! • Karkerên hemû welatan u gelên bindest yekbin!

ÖZEL SAYI

• Ekim / Kewçêr 2014

• Fiyatı / Biha: 2 TL

İÇİNDEKİLER

3

SOSYALİZMDE GERİ DÖNÜŞ SORUNU

47

DR. MUSA YOLDAŞA

Değerli Okurlar,

Bu sayımızda "Sosyalizmde Geri Dönüş Sorunu" başlıklı yazıyı yayınlıyoruz.

Yazı Bolşevik Parti (Kuzey Kürdistan-Türkiye)'nin sosyalizmde geriye dönüşün temellerine, özellikle de ekonomik temellerine dönük yaptığı araştırmanın sonuçlarını kapsıyor.

Bu araştırmamızda esas aldığımız malzeme "SSCB Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi" tarafından, Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin talebi ve yönlendirmesi ile hazırlanan "Politik Ekonomi Ders Kitabı"nın Sosyalist Ekonomi ile ilgili ikinci bölümüdür.

Okurlarımızın yazıyı ilgiyle okuyacaklarını/tartışacaklarını umuyor; varsa eleştiri ve önerilerini bize yazmalarını bekliyoruz.

Redaksiyon

**BOLŞEVİK
PARTİZAN**

V.i.S.d.P. &Yazışma Adresi:

K. İnan • 12 Rue de Rome, Boîte Postale No: 287, 67000 France

İnternet Adresi: www.bolsevikparti.org

E-Mail Adresi: mail@bolsevikparti.org · Tel. & Fax: 0033 (0) 388 60 74 04

Fiyatı: 2 TL, £ 1.50, 2 EURO

Sosyalizmde Geri Dönüş Sorunu

I Halimiz ve ● geçmişimiz...

Dünya Komünist Hareketi (DKH) dediğimiz hareket, kendini komünist olarak adlandıran, 1960'lı yıllardaki büyük bölünmede ÇKP ve AEP yanında yer alan grup ve partilerden oluşan hareket (bu bölümün açıkça revizyonist, modern revizyonist olarak değerlendirdiği kesimi ve büyük bölünmede "orta yol" tutturan kesimi bu hareket içinde görmüyoruz) 20. yüzyılda başını SBKP (B)'nin çektiği hareket ile karşılaştırıldığında olağanüstü güçsüz bir konumda. Bugün DKH içinde ele alabileceğimiz grup ve partilerin kendi içlerindeki ve aralarındaki ideolojik birlik olağanüstü zayıf. DKH'nin, bu hareketin unsurları arasında tartışılıp, ortaklaşa kararlaştırılmış bir ortak platformları, ortak bir programları yok. DKH'nin unsuru sayılabilecek örgütlerin, partilerin büyük çoğunluğunun işçi sınıfı içindeki gerçek gücü, işçi sınıfı hareketi ile bağları gayet zayıf. Birçok yerde tespit ettiğimiz gibi "DKH bugün en zayıf dönemlerinden birini yaşıyor." Fakat bu zayıflık yalnızca bununla da sınırlı değil. Geniş işçi ve emekçi yığınlarının var olan hareketlerinde sosyalizme/komünizme bir eğilim, sosyalizm ve komünizme duyulan bir sempati de; sosyalizmin/komünizmin bu hareketler içindeki yığınlar açısından bir alternatif olarak fazla çekiciliği yok. 20. yüzyılın başlarında da, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra da durum böyle değildi. İşçiler, emekçiler açısından sosyalizmin bir çekiciliği vardı. Sovyetler Birliği'nde ve daha sonra Çin'de, Arnavutluk'ta yaşananlar, bir zamanlar işçi ve emekçiler için umut olarak görülen işçi-emekçi iktidarlarının çöküşü; bir zamanlar sosyalist olarak görülen, değerlendirilen ülkelerin birer birer yeniden kapitalist, emperyalist dünyanın parçaları haline gelişi, işçi ve emekçiler arasında bir hayal kırıklığı yarattı. Sosyalizm acaba imkânsız mı sorusu sorulmaya başlandı. Emperyalist burjuvazi elindeki tüm propaganda araçları ile bu soruyu, 20. yüzyılın sosyalizm deneylerinin aslında bir tarihi kaza olduğu, sosyalizmin imkânsız olduğunu bizzat bu deneylerin ispatladığı şeklinde cevaplandırdı. Bu egemen düşüncenin her zaman egemenlerin düşüncesi olduğu bu dünyada, işçi sınıfı ve emekçi yığınlar içinde de egemen düşünce. Düşünsel ana akım, sosyalizmin imkânsızlığını savunuyor. İspat: Şimdiye kadarki sosyalizm deneyleri.

Bizim bu ana akım düşüncenin yanlışlığını işçilere ve emekçilere inandırıcı bir biçimde anlatabilmemiz, sosyalizmin/komünizmin emperyalist sömürü ve zulüm dünyasının tek gerçek alternatifi olduğunu gösterebilmemiz için, yaşanan sosyalizm deneylerini bilimsel bir temelde değerlendirmemiz, gelecek için olumlu ve olumsuz deneyimlerden doğru dersleri çıkarmamız zorunludur. Bu, bugüne kadar yeterli ve doğru bir biçimde yapılmamıştır. Fakat bu yapılmaksı-

zın ileriye adım atmak da mümkün değildir. Kötü halimizi aşmak için, geçmişimizi değerlendirmek, gelecek için doğru dersler ve sonuçlar çıkarmak günün yakıcı acil görevidir.

II • “Geri Dönüş”ün nasıl ve nedenleri sorusuna doğru ve yeterli yanıtlar verebilmek için yapılması gerekenler...

Geçmişin değerlendirilmesinde biz “geri dönüş” konusunda bizim dışımızda birçok ülkedeki marksist-leninistler gibi, hep yozlaşmanın siyasi iktidarın el değiştirmesi ile bağıını ortaya koyduk. 1960’lı yılların ikinci yarısında yeniden şekillenen DKH içinde genelde “modern revizyonistler iktidarı ele geçirdiler ve bir zaman sosyalizmin inşasına soyunan ülke(ler) revizyonist siyasetlerin uygulanması sonucu giderek yozlaştı” açıklaması getirildi. Biz de revizyonizmi genelde ve öncelikle onun siyasi tezleri üzerinden topa tuttuk. Fakat bununla yetinmedik. Biz, Kruşçev revizyonizminin ortaya çıkışı, kaynakları vb. konularında şunları yaptık:

20. Parti Kongresi’nin siyasi eleştirisini yaptık. 57-60 Deklarasyonları, 63 Polemikleri konusunda görüşlerimizi ortaya koyduk. Bunlar yapılırken, özellikle modern revizyonizmin İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra önemli mevziler elde ettiğini de belirttik. Hem Çin’de, hem Arnavutluk’ta revizyonist gelişmeyi ve giderek yozlaşmayı en erken ortaya koyanlardan biri olduk. Fakat bütün bunlar yeterli değildi. Geri dönüşün ekonomik temelini araştırma önümüzde görev olarak duruyordu. Bu bağlamda kuşkusuz şimdiye kadar yapılmış bir dizi araştırma, yozlaşmanın maddi-ekonomik-sınıfsal temellerini ortaya koyma çabaları var. Ve fakat bunların hiç biri bizce yeterli değil.

Yukarıda saymış olduğumuz –kuşkusuz eksik olan– sorulara cevap ararken, sosyalizmin inşası konusunda şimdiye kadarki en gelişmiş deneyim olan Sovyetler Birliği’ndeki deneyimin somut olarak değerlendirilmesi, onların neyi nasıl yaptıklarının, bu yaptıklarını teorik olarak nasıl genelleştirip gerekçelendirdiklerinin incelenmesi, yapılması gereken en önemli şeydir. Bunu yapmak için de elde çok önemli malzemeler vardır. Bu bağlamda kuşkusuz en önemli malzeme, “SSCB Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi” tarafından, Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin talebi ve yönlendirmesi ile hazırlanan “Politik Ekonomi Ders Kitabı”nın Sosyalist Ekonomi ile ilgili ikinci bölümüdür.

“Geri Dönüş”ün nasılını ve nedenlerini yanıtlayabilmek için önce nereye kadar ilerlenebilmiş olduğu, “nereden” geri dönüldüğü sorusu doğru cevaplandırılmak zorundadır. Bunun için iki şey gereklidir:

1. Bir ülkede sosyalizmden söz edebilmek için minimum gereklilikler nedir sorusu önce sosyalizm teorisi temelinde cevaplandırılmak zorundadır. Gelişme yönünün ne olduğunu görebilmek için de sosyalizmden söz edilen

ülke(ler)de komünizme doğru gidişte hangi adımların atılması gerektiği yine sosyalizm teorisi temelinde doğru cevaplandırılmak zorundadır.

2. Somut olarak sözkonusu ülkelerde yapılmış olanlar ve bunların nasıl gerekçelendirildiği değerlendirilmek zorundadır.

Bu bağlamda; sosyalizmi inşa süreci değerlendirilirken sosyalizmden sözedilen somut ülkede işe nereden başladığı gözönünde bulundurulmalıdır. Yani ülkenin üretici güçlerinin gelişme düzeyi nedir; ekonomik, kültürel durum nasıl bir görüntü sunmaktadır; devrim öncesinden nasıl bir miras alınmıştır, alınmak zorunda kalmıştır vb. bilinmelidir.

III • Sosyalizmden söz edebilmek için ön şart: • Proletarya diktatörlüğünün varlığı!

Kapitalizmin en yüksek aşaması olan tekelci kapitalizmin, emperyalizmin egemen olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bu dünyanın andaki siyasi yapılanması ulus devletler biçiminde. Hâlâ kendi ulus devletini kuramamış, çok uluslu ve fakat “egemen” ulusun diğer ulus ve milliyetler üzerinde ulusal baskılarla egemenliğini sürdürdüğü “ulus birlik devletleri”nde de bugüne kadar kendi ulus devletlerini kuramamış ulusların, kendi ulus devletlerini kurmaları yönünde talepleri, mücadeleleri; ulusal baskıya uğrayan milliyetlerin ulusal hak talepleri temelinde mücadeleleri var. Diğer yandan sermayenin enternasyonalleşmesinin boyutları giderek büyüyor. Bu “ulus devlet”lerin dar sınırlarını zorluyor. Enternasyonalleşen sermaye uluslararası/uluslar üzeri “dünya toplumu/dünya topluluğu/insanlık” adına konuşan, gerçekte uluslararası sermayenin çıkarlarını savunan kurumlar üzerinden de dünya ekonomisi ve siyasetini belirleme yönünde eğilimler taşıyor. Ancak hâlâ belirleyici olan ulus devlet/ulusal sermaye çıkarları. Bunların uzlaşılabilir olduğu alanlarda ulus devletler arasında “birliklere” vb. yönelme var. Şu anda dünyada 200 civarında “ulus devleti” var. BM örgütüne üye olan devlet sayısı 193. Fakat aslında devlet durumunda olan bir dizi yapı var. Örneğin Batı Sahra, Filistin, Güney Kürdistan, Tibet. Bunların siyasi yönetimleri arasında, ekonomik durumları, kültürel gelişmeleri vs. arasında büyük farklar var. Bu ulus devletlerin ekonomik açıdan diğerlerine göre gelişmiş olan, büyük emperyalist ekonomiye sahip olan kesimi, kendilerine göre geri olan ulus devletleri kendilerini bağımlı hale getiriyor, bağımlı hâlde tutuyor, halklarını iliklerine kadar sömürüyor. Emperyalist ülkelere bu bağımlılık olgusu, bağımlı ülke konumunda olan ülkelere “bağımsızlık” taleplerini, bu temelde mücadeleyi gündeme getiriyor, öne çıkartıyor. Ülkeler arasında var olan muazzam farklılıklara rağmen, bugün emperyalist dünyanın istisnasız bütün ülkelerinde, hem emperyalist metropollerde, hem de emperyalizme bağımlı ülkelerde sömürücü sınıflar, burjuvazi egemen. Siyasi iktidarlar istisnasız burjuva diktatörlükleri. Kimisi burjuva demokrasisinin yerleşmiş olduğu gerici burjuva diktatörlükleri; kimisi faşist diktatörlükler. Ama sınıfsal özü temel alındığında hepsi burjuvazinin –kimi yerlerde henüz burjuvaziden de geri feodallerle ortak– diktatörlükleri, günümüz dünyasının siyasi gerçekliği.

Sosyalizm, burjuvazinin siyasi egemenliği altında tabii ki mümkün değildir. Çünkü sosyalizm burjuvaziye sınıf olarak ortadan kaldırmayı, burjuvazinin el koyarak zenginleştiiği, toplumsal mülkiyeti yeniden toplumsal mülkiyete dönüştürmeyi temel alan toplumun adıdır. Burjuvazi üretimin iyice toplumsallaşmış olduğu bir toplumda, doğrudan üreticileri “mülksüzleştiren”, toplumsal zenginliği “özel mülk” haline dönüştüren sınıftır. Sosyalizm doğrudan üreticilerin ürettiğinin üretenlere geri verilmesi “mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi”dir. Marx Kapital’de bunu şu şekilde ifade eder:

“Sermaye tekeli, onun üzerinde ve birlikte yükseldiği üretim tarzının zinciri haline gelir. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması bunların artık kapitalist kılıfları ile birlikte yaşayamayacağı bir noktaya ulaşır. Kılıf parçalanıp atılır. Kapitalist özel mülkiyetin son demi gelip çatmıştır. Mülksüzleştirenler mülksüzleştirilirler.” (Karl Marx, Kapital, C. I, Alm., MEE cilt 23, s. 791)

Fakat tabii ki bu “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” kendiliğinden olacak bir şey değildir. Mülksüzleştirenler –ya da başka deyimle burjuvazi– şimdi kendi mülkü ilân ettiklerini korumak için muazzam bir sistem kurmuşlardır. En başta siyasi iktidar onların elindedir. Onlar bu siyasi iktidARlarını sürdürmek için giderek mükemmelleştirdikleri, boğazına kadar silahlandırdıkları burjuva devlet aygıtını, ordusunu, polisini, yargıyı, iktidarlarına demokratik meşruiyet görüntüsü vermek için kullandıkları yasama erkini, ideolojik beyin yıkama aygıtını, medyayı vb. kullanmaktadır. Mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi, onların adeta ilahi bir güç addettiği “üretim araçları üzerinde özel mülkiyet”in toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi için ön şart, burjuvazinin devletinin yıkılması, onun siyasi iktidarına son verilmesi, iktidarın işçi sınıfı ve onunla birlikte hareket eden diğer emekçi sınıfı ve katmanların eline geçmesidir. Biçimi ne olursa olsun burjuva diktatörlüklerinin yıkılması, yerine proletarya diktatörlüğünün kurulması sosyalizm için olmazsa olmaz ön şarttır. **Proletarya diktatörlüğü olmaksızın sosyalizmden söz edilemez.**

Marx, “Alman İşçi Partisi’nin Programı’na Kenar Notları”nda (Gotha Programı’nın Eleştirisi) şöyle der:

*“Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşüm dönemi yer alır. Buna bir de siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, onun devleti, **proletaryanın devrimci diktatörlüğünden** başka bir şey olamaz.” (Gotha Programı’nın Eleştirisi; K. Marx, İnter Yayınları. s. 37; Alm., MEE c. 19, s. 28)*

Komünistlerin ilk programı olan “Komünist Partisi Manifestosu”nda Karl Marx ve Friedrich Engels şu tespitleri yaparlar:

*“Yukarıda gördük ki, işçi devriminde atılacak **ilk adım, proletaryayı egemen sınıf durumuna getirmek**, mücadeleye demokrasiyi kazanmaktır.*

*Proletarya siyasi egemenliğini, tüm sermayeyi burjuvaziden tedricen koparıp almak, bütün üretim araçlarını **devletin, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın** elinde merkezileştirmek için ve üretici güçlerin kitlesini olabildiğince çabuk arttırmak için kullanacaktır.” (Komünist Partisi Manifestosu, Karl Marx-Friedrich Engels, İnter yayınları s. 61; MEE c. 4, s. 481, Alm.)*

Proletarya kimdir - Proletarya diktatörlüğü nedir?

Proletarya diktatörlüğü, bir sınıfın, proletaryanın siyasi iktidarının adıdır.

Kimdir, nedir proletarya; ve sosyalizm için neden bu sınıfın iktidarı gereklidir?

Komünist Manifesto'da bir dipnotta Engels proletaryayı şöyle tanımlıyor:

"Proletarya... kendilerine ait hiçbir üretim aracına sahip olmadıklarından, yaşamak için işgüçlerini satmak durumunda kalan modern ücretli işçiler sınıfı." (KP Manifestosu, s. 38; MEE c. 4, s. 462, Alm.)

Çağdaş toplumlarda sömürülen ve ezilen, egemen burjuvazi ile çelişmesi olan tek sınıf proletarya değildir. Fakat bu sınıfı çağdaş toplumun diğer ezilenlerinden ayıran ve onu burjuvazi ile karşı karşıya duran sınıflar içinde gerçekten devrimci tek sınıf kılan bir özellik vardır. Marx ve Engels Manifesto'da bu konuda şöyle derler:

"Bugün burjuvazi ile karşı karşıya duran bütün sınıflar içerisinde yalnızca proletarya gerçekten devrimci bir sınıftır. Öteki sınıflar modern sanayi karşısında erirler ve nihayet yok olurlar; proletarya ise onun en öz ürünüdür."

Orta tabakalar, küçük sanayici, küçük tüccar, zanaatçı, köylü, bütün bunlar; orta tabakalar olarak varlıklarını yok olmaktan kurtarmak için, burjuvaziye karşı savaş verirler. Bunlar o halde devrimci değil, tutucudurlar. Hatta gericidirler, çünkü tarihin tekerleğini gerisin geriye döndürmeye çalışırlar. Devrimci olsalar bile, önlerinde duran proletaryaya geçmek bağlamında böyledirler; o halde, o andaki çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını korumakta, proletaryanın bakış açısını edinmek için kendilerinkini terk etmektedirler.

(...)

Egemenliği ele geçirmiş bundan önceki tüm sınıflar, bütün toplumu kendi mülk edinme koşullarına boyun eğdirerek, zaten edinmiş oldukları yaşam konumlarını pekiştirmeye bakmışlardır. Proleterler ise, daha önceki kendi mülk edinme biçimlerini ve böylelikle daha önceki bütün öteki mülk edinme biçimlerini ortadan kaldırmadıkça, toplumsal üretici güçleri ele geçiremezler. Kendilerine ait güvence altına alınacak bir şeyleri yoktur; şimdiye kadarki bütün özel güvenceleri ve özel sigortaları yok etmelidirler.

Daha önceki bütün hareketler, azınlık hareketleri, ya da azınlıkların çıkarına olan hareketlerdi. Proleter hareket, büyük çoğunluğun, büyük çoğunluğun çıkarına olan bağımsız hareketidir. Proletarya, bugünkü toplumun en alt tabakası, resmi toplumu oluşturan tabakaların bütün üst yapısı havaya uçurulmadıkça ayakları üzerine dikilemez, doğrulamaz." (KP Manifestosu, s. 50-51; MEW Bd. 4, s. 472-473)

Lenin "Devlet ve Devrim'de proletarya diktatörlüğü konusunda şu tespitleri yapar:

"Burjuvazinin egemenliğini sadece, ekonomik varlık koşulları onu bu devirme işine hazırlayan, ona bunu gerçekleştirme olanak ve gücü veren özel bir sınıf olan proletarya devirebilir. Burjuvazi köylülüğü ve tüm küçük burjuva katmanları parçalayıp un ufak ederken, proletaryayı bir araya getirir, birleştirir ve örgütler. Yalnızca proletarya-büyük üretimdeki ekonomik rolü sonucu-burjuvazi tarafından çoğu kez proleterlerden daha az değil, bilakis daha çok sömürülen, köleleştirilen ve ezilen, fakat kurtuluşları uğruna bağımsız mücadele yeteneğine sahip olmayan tüm emekçi ve

ezilen kitlelerin önderi olma yeteneğine sahiptir.

Marx'ın devlet ve sosyalist devrim sorununa uyguladığı sınıf mücadelesi öğretisi, zorunlu olarak **proletaryanın politik egemenliğinin, onun diktatörlüğünün, yani hiç kimseyle paylaşılmayan ve doğrudan doğruya kitlelerin silahlı zoruna dayanan bir iktidarın** (bby) tanınmasına götürür. Burjuvazinin devrilmesi ancak burjuvazinin kaçınılmaz, çılgınca direnişini bastırma ve ekonominin yeniden düzenlenmesi için tüm emekçi ve sömürülen yığınları örgütleme yeteneğine sahip proletaryanın **egemen sınıf** haline yükselmesiyle gerçekleştirilebilir.

Proletarya devlet erkine, merkezileştirilmiş bir iktidar örgütüne, bir şiddet örgütüne, gerek sömürücülerin direnişini bastırmak için, gerekse de sosyalist ekonomiyi 'işler hale getirmek' üzere nüfusun muazzam kitlesini, köylülüğü, küçük burjuvaziyi, yarı proleterleri **yönetmek** için gereksinim duyar." (Devlet ve Devrim, Lenin, İnter Yayınları, s. 36-37; Alm. Staat und Revolution; Verlag für fremdsprachige Literatur, Peking 1971, s. 30-31)

Proletarya diktatörlüğü işte bu "modern toplumun gerçekten devrimci tek sınıfının", hiçbir üretim aracına sahip olmadıklarından, yaşamak için işgüçlerini satmak zorunda olan ücretli işçiler sınıfının devlet olarak örgütlenmiş iktidarının adıdır. Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın, işçi sınıfının "hiç kimseyle paylaşılmayan ve doğrudan doğruya kitlelerin silahlı zoruna dayanan" iktidarının adıdır.

Bu bağlamda Lenin'in "Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği"nde ortaya koydukları aydınlatıcı, ufuk açıcıdır.

O nitelik olarak iki ayrı devrim, bu devrimlerin sonucu ortaya çıkacak siyasal iktidarlar konusunda daha 1905'de şu tespitleri yapıyor:

"Proletarya, otokrasinin direnişini şiddet yoluyla kırmak ve burjuvazinin yalpala-yan tavrını etkisizleştirmek için köylülüğün büyük kütlesini yanına çekerek demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir." (DD'de SD'nin İki Taktiği, İnter Yayınları, s. 116; LW Bd. 9, s. 90)

Bu devrimin içeriği burjuva demokratik devrimdir. Bu devrimin temel ittifakı işçi-köylü ittifakı; iktidar hedefi "işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü"dür. Proletarya devrimde önder sınıf bile olsa, iktidarı bir bölüm sömürücü ile paylaşma durumundadır. Lenin bu iktidarın sınıfsal niteliğini "küçük burjuva demokratik cumhuriyet" olarak tanımlar. (İki Taktik, s. 97; LW Bd. 9, s. 74)

"Proletarya burjuvazinin direnişini şiddet yoluyla kırmak ve köylülük ve küçük burjuvazinin yalpalayan tavrını etkisizleştirmek için halkın yarı proleter unsurlarını yanına çekerek sosyalist devrimi gerçekleştirmelidir." (DD'de SD'nin İki Taktiği, s. 116; LW Bd. 9, s. 90)

Bu devrimin içeriği sosyalist devrimdir. İttifak içinde hiçbir sömürücü sınıf/ katman yoktur. Yarı proleter unsurları proletaryanın katmanlarıdır. Burada artık proletarya diktatörlüğü söz konusudur.

Tabii ki proletarya eski egemen burjuvazi ile çelişmeleri olan sömürücü sınıfların bir bölümünü de sosyalist inşa sürecinde yönetmek, yönlendirmek görevine sahiptir. Sosyalist inşa tedricen, adım adım gerçekleştirilebilir uzun bir süreçtir. Bu süreç içinde burjuvazinin tüm kesimlerini bir anda, bir vuruşta tasfiye etmek mümkün değildir. Dünyanın ekonomik olarak en gelişmiş emperyalist

metropollerinde bile, burjuvazinin tümünün proletarya diktatörlüğü kurulur kurulmaz tasfiye edilmesi mümkün değildir. Taktik olarak orta ve küçük boy işletmelere, burjuvaziye bir süre göz yumulmak zorunda kalınacak, bir çeşit kontrollü kapitalizme izin verilmek zorunda kalınacaktır. Bu ekonomik zorunluluk fakat göz yumulmak zorunda kalınan burjuva kesimlerinin temsilcileri ile siyasi iktidarı paylaşmak zorunluluğunu beraberinde getirmez. Eğer böyle bir iktidar paylaşımı zorunlu ve sözkonusu ise, o zaman bu iktidardan proletarya diktatörlüğü, proletarya diktatörlüğünün bir biçimi vb. şekilde söz etmek yanlıştır. Ne ise o söylenmelidir. Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın siyasi iktidarı hiç kimseyle paylaşmadığı diktatörlüktür.

İçinde proletarya dışında kalan, eski toplum sınıflarının bir bölümünün de yer aldığı bir iktidar –bu iktidar içinde proletarya öncü güç de olsa– “proletarya iktidarı”, “proletarya diktatörlüğü” değildir.

Mao da bunu 1940’lı yıllarda doğru olarak şöyle savunuyordu:

“Dünyadaki çeşitli tipteki devlet sistemleri siyasi iktidarlarının sınıf niteliğine göre üç temel biçimde özetlenebilir: (1) Burjuva diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler; (2) Proletarya diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler; (3) birkaç devrimci sınıfın ortak diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler.

(...)

Üçüncü tür sömürge, yarı sömürge ülkelerin devrimlerinde benimsenmesi gereken geçiş döneminin devlet biçimidir. Bu devrimlerin her birinin kaçınılmaz olarak kendine has belli özellikleri olacaktır, ama bunlar genel bir tema üzerindeki küçük çeşitlemelerdir. Sömürge, yarı sömürge ülkelerde yer alan devrimler olduklarına göre, devlet ve hükümet yapıları zorunlu olarak temelde aynı, yani bir kaç antiemperyalist sınıfın ortak diktatörlüğü altındaki yeni demokratik bir devlet olacaktır.” (MZD, Yeni Demokrasi Üzerine, Seçme Eserler II, Aydınlık Yayınları, s. 352; Alm., MZD Ausgewählte Werke, Bd. II, s. 409)

Proletarya Diktatörlüğünde Komünist Partisinin Rolü

İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin değişik sınıf örgütleri vardır. Bunlar içinde bütün örgütlerin beyni durumundaki komünist partisinin önderliği olmaksızın proletarya diktatörlüğü sözkonusu olamaz.

Proletarya diktatörlüğü siyasi olarak komünist partisinin siyasi iktidarı hiçbir başka partiyle paylaşmadığı, komünist partisinin tek başına iktidarda bulunduğu diktatörlüğün adıdır.

Bu hiçbir zaman ilke olarak proletarya diktatörlüğünde komünist partisi dışında başka parti olamaz anlamına gelmez. Olamaz olan şey başka partilerin varlığı değil, onların iktidarda yer/pay almasıdır. Kuşkusuz komünist partisi dışında başka siyasi partilerin de varlığı, ilke olarak –onların işçi sınıfı ve emekçiler içinde– komünist partisinin tek başına iktidarını mümkün kılmayan bir etkilerinin olması halinde proletarya diktatörlüğünün sonu olur. Fakat komünist partisi işçi sınıfı ve emekçi yığınlar içinde ezici çoğunluğun desteğine sahip değilse, o zaman –başka partiler olsun ya da olmasın– gerçek anlamda bir proletarya diktatörlüğü zaten sözkonusu değildir. İşçi ve emekçilerin ezici çoğunluğuna rağmen, ona karşı

bir diktatörlük, proletarya diktatörlüğü değil, olsa olsa proletarya adına konuşan ve fakat gerçek anlamda proletaryanın çoğunluğunu kazanamamış olan, kendine öncü sıfatını yakıştıran, fakat gerçek anlamda bir öncü konumunda olmayan bir azınlığın, proletaryanın çoğunluğu üzerinde de "eğitici" elit diktatörlüğü olur. Böyle bir diktatörlük zaten uzun süre yaşayamaz.

Lenin "Komünist Enternasyonal II. Kongresi'nin Ana Görevleri Üzerine Tezler"inde şöyle diyor:

"8. Proletarya Diktatörlüğü, proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesinin en kesin ve en devrimci biçimidir. Bu mücadele ancak, proletaryanın devrimci öncüsü, proletaryanın ezici çoğunluğunu arkasına aldığında başarılı olabilir." (Lenin, Seçme Eserler, C. 10,, İnter Yayınları, s. 187)

Komünist partisi işçi sınıfının sınıf bilinçli en ileri, öncü kesimini içinde barındıran, işçi sınıfının öncü müfrezesidir.

Komünist partisi, işçi sınıfının, komünizm davasını kavramış unsurlarının, bilinçli, gönüllü bir birlikteliğin ifadesi olan, içindeki görüş ayrılıkları üzerine serbestçe tartışan ve fakat eylemde bir insan gibi hareket etmesini bilen örgütlü, öncü müfrezedir.

O kendi içinde sınıfın ancak küçük bir bölümünü, gerçek anlamda öncü, komünist bölümünü barındırır. Kapitalizm şartlarında ve kapitalizmden çıkıp gelen, kapitalizm temellerinden henüz kopmamış bir sosyalist toplum şartlarında, tüm sınıfın ya da hemen hemen tüm sınıfın öncü müfrezesinin, yani kendi komünist partisinin bilinçlilik ve eylem düzeyine çıkabileceğini sanmak hayalciliktir; işçi kuyrukçuluğudur. Bu çok uzun bir süre sonra gerçekleştiğinde zaten ne komünist partisine, ne devlete vb. ihtiyaç kalmaz. Onlar bu durumda sönüp giderler.

Komünist Partisi işçi sınıfı ve emekçilerin biricik örgütü değil, sınıf örgütlerinden yalnızca biridir. Fakat o diğer bütün sınıf örgütlerinin öncüsü, yol göstericisi olan örgüttür.

"4. Kapitalizm üzerinde zafer için önder parti, Komünist Partisiyle, devrimci sınıf-proletarya- ve kitle, yani emekçi ve sömürülenlerin toplamı arasında doğru bir ilişki gerekir. Ancak Komünist Partisi, devrimci sınıfın gerçekten öncüsüyse, bu sınıfın en iyi temsilcilerini saflarında bulunduruyorsa, tamamen azimli ve davaya bağlı, inatçı, devrimci bir mücadele deneyimiyle eğitilmiş ve çelikleşmiş komünistlerden oluşuyorsa, sınıfın bütün yaşamıyla ve bu sınıf aracılığıyla bütün sömürülen kitleyle kopmaz bir biçimde birleşmeyi ve bu sınıfa ve bu kitleye tam güven vermeyi becermişse – ancak böyle bir parti, proletaryaya kapitalizmin bütün güçlerine karşı en amansız, tayin edici savaşta önderlik edebilir." (age., s. 184)

Proletaryaya ve diğer emekçi sınıf ve katmanlara önderlik etmenin yolu, onların Komünist Partisi dışındaki sınıf örgütleri içinde sistemli çalışmaktan ve onları Komünist Partisi'nin siyasi doğrultusunda yönlendirmekten geçer.

Lenin şöyle der:

"...Proletarya diktatörlüğüne hazırlık(...) kesinlikle her türden proleter örgütte, sadece siyasi örgütlerde değil, sendikal örgütlerde, kooperatif ve eğitim vs. örgütlerinde de eski liderlerin yerine komünistlerin getirilmesini gerektirir.(...) İşçi aristokrasisinin ya da burjuvalaşmış işçilerin bu temsilcileri şimdiye kadar olduğundan yüz kat

daha büyük bir cesaretle görevlerinden kovulmalı ve yerlerine tamamen deneyimsiz de olsa sömürülen kitlelerle sıkı bağları olan ve sömürücülere karşı mücadelede bu kitlenin güvenine sahip işçiler getirilmelidir. Proletarya diktatörlüğü bu tür deneyimsiz işçileri devlette en sorumlu görevlere getirmeyi gerektirecektir, yoksa işçi hükümeti güçsüz kalacak ve kitle tarafından desteklenmeyecektir.” (age., s. 187-188)

Komünist Partisi - Proletarya Devleti İlişkisi

Proletarya Partisi; Komünist Partisi, proletarya diktatörlüğünün yönetici, iktidarı hiçbir sömürücü sınıf partisiyle paylaşmayan örgütüdür. Tabii ki proletarya diktatörlüğü proleter devrimle paramparça edilen burjuva devleti yerine, proletaryanın devlet aygıtını kuracaktır. Proletarya devleti, eski burjuva devlet aygıtını devralıp, kullanamaz. Onu bütünüyle parçalamak, yepyeni, içinde burjuvazinin temsilcilerinin olmadığı bir devlet aygıtı yaratmak zorundadır. Bu devlet aygıtı, bütün kurumları ile burjuvaziye karşı şiddetli bir sınıf mücadelesinin araçları olarak ve fakat aynı zamanda yeni sosyalist bir ekonomiyi inşa etmenin aygıtı olarak işlev görür. Proletarya diktatörlüğü evet bir sınıfın, proletaryanın, bir başka sınıfın üzerinde, burjuvazi üzerindeki diktatörlüğüdür.

“Diktatörlük doğrudan doğruya şiddete dayanan ve hiçbir yasayla bağlı olmayan bir iktidardır.

Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, proletaryanın burjuvaziye karşı uyguladığı şiddetle ele geçirilen ve hiçbir yasaya bağlı olmayan bir iktidardır.” (Lenin, Proleter Devrim ve Dönek Kautsky; İnter Yayınları, s. 19)

Fakat o işçi sınıfı ve emekçiler açısından, onlar üzerinde bir diktatörlük değil, tersine onların demokrasiyi ilk kez yaşadıkları bir yönetim ve devlet biçimidir.

*“Proleter demokrasi herhangi bir burjuva demokrasisinden **milyonlarca kez** daha demokratiktir. Sovyet iktidarı (Lenin Sovyet iktidarını Komün ve Rusya’daki proleter devrim deneyimlerinden çıkmış “sömürülen kitleleri yönetime katılıma çeken ilk iktidar (lar)” olarak değerlendirir. —BN Bkz. PD ve DK, s. 32) en demokratik burjuva cumhuriyetinden milyonlarca kez daha demokratiktir. (...)*

Biz burjuva memurlar, burjuva parlamenterler, burjuva yargıçlar tarafından yönetilmekteyiz (ve devletimiz onlar tarafından yönetilmekte). İşte en demokratik olanları dâhil bütün burjuva ülkelerindeki ezilen sınıflardan onlarca, yüzlerce milyon insanın her gün duyduğu ve algıladığı, kendi yaşam deneyiminden öğrendiği basit, açık ve tartışmasız gerçek budur.

*Buna karşılık Rusya’da bürokrasi aygıtı tamamen yıkılmış, taş üzerinde taş bırakılmamış, tüm eski yargıçlar kovulmuş, burjuva parlamentosu dağıtılmış ve tam da işçilere ve köylülere **çok daha ulaşılabilir** bir temsil hakkı verilmiştir. Memurların yerine **onların** Sovyetleri konmuş, ya da **onların Sovyetleri** memurların üzerine geçirilmiş, yargıçları onların Sovyetleri seçer olmuştur. Sovyet iktidarının, yani proletarya diktatörlüğünün verili biçiminin, en demokratik burjuva cumhuriyetinden milyonlarca kez daha demokratik olduğuna tüm ezilen sınıfları inandırmak için tek başına bu olgu yeter.” (PD ve DK, s. 33 ve 34-35)*

Komünist Partisi iktidarın tek partisi olarak yönetimdedir. Ve fakat devlet partisi

devleti değil, "Sovyetler" devletidir.

*"Sovyetler, bizzat **emekçi ve sömürülen kitlelerin**, devleti kendi başlarına kurma ve mümkün olan her tarzda yönetme olanağını kolaylaştıran doğrudan **örgütleridir**. (bby)*

(...)

*Yerel olmayan Sovyetlere dolaylı seçimler, Sovyet kongrelerini kolaylaştırır, yaşamın dolup taşıdığı ve yerel vekili çabucak geri çağırma, ya da onu çabucak genel Sovyetler kongresine gönderme olanağına sahip olmanın zorunlu olduğu bir dönemde **tüm** aygıtı daha ucuz, daha hareketli, işçi ve köylüleri daha açık hale getirir." (PD ve DK, s. 33)*

İşçilerin ve emekçi kitlelerin siyasete ve devlet yönetimine doğrudan katılımı

Proletarya diktatörlüğünün en önemli sorunlarından biri, onun sınıf adına değil, sınıfın diktatörlüğü olduğunun kavranmasıdır. Burjuva toplumunda bilinçli olarak yalnızca sömürü aracı olarak görülen proletarya, bir bütün olarak kendiliğinden sınıf olma durumundan, kendisi için sınıf olma durumuna yükselemez. Sınıfın yalnızca küçük bir bölümü, Komünist Partisi'nde örgütlenen öncü kesimi, sınıfa ve onunla birlikte onun üzerinden tüm emekçi yığınlara önderlik edebilir. Burjuva devletin parçalanması, proletarya diktatörlüğünün kurulması sırasında, proletarya bir bütün olarak henüz sosyalist/komünist değildir; sosyalizmin, komünizmin ne olduğu konusunda henüz tam olarak aydınlanmış durumda değildir; burjuvazinin iktidarının işçiler ve emekçiler için ne anlama geldiğini kendi somutunda yaşamakta, bunu görmekte, buna alternatif aramakta; sömürülmek istememekte, eşitlik, barış, daha iyi bir hayat vb. istemektedir. Onu harekete geçiren saikler öncelikle andaki daha iyi, insanca yaşama isteğidir. Eğer Komünist Partisi işçi sınıfı hareketi ile sıkı bağlara sahipse, işçi sınıfının ve emekçilerin ezici çoğunluğunu bu daha iyi hayatı "kendi iktidarında" kazanabileceği, kurabileceği konusunda ikna edip kendi arkasında toparlayabildi ise; işçi sınıfının ve emekçilerin daha iyi bir yaşam, barış vb. istekleri burjuvazinin iktidarını devirmeye yönelik devrim hareketini başarıya, Komünist Partisi'ni iktidara taşıyabilir. Fakat burjuvazinin iktidarının devrilmesi, Komünist Partisi'nin iktidara gelmesi somutunda "proletarya diktatörlüğünün" kurulması, sosyalizm yolunda önemli bir adım olmasına rağmen, işin yalnızca başlangıcıdır.

Bu başlangıcı ileriye taşımak için işçilerin ve emekçi kitlelerin siyasete ve devlet yönetimine doğrudan katılmaları belirleyici önemdedir. Gerçek bir proletarya diktatörlüğünün öncü gücü, yönetici gücü, proletaryanın ve emekçi yığınların her geçen gün daha fazla yönetime katılmasını sağlamaya yönelik siyasetler geliştirmesi, onun en önemli görevlerinden biridir.

Proletaryanın ve emekçi yığınların siyasete ve devlet yönetimine doğrudan ve giderek daha fazla katılmasının sağlanmasının bugüne kadar ortaya çıkmış, denenmiş kimi araçları vardır. Bunlar en başta işçi sınıfının en geniş kitle örgütü sendikalarıdır; toplumun şu veya bu emekçi grubunun kooperatifleridir; eşitlik konusunda geçmişten kalan özel sorunları olan diğer toplumsal grupların bu bağlamda kurdukları kitle örgütleridir; kadınların ve gençliğin kendi kitlesel örgütlen-

meleridir. Bunların tümü içinde örgütledikleri kesimlerin özel çıkarlarını formüle eder, bunlar için mücadele yürütürler. Komünist Partisi'nin görevi bu "özel" "grupsal" talepler için mücadelelerin sosyalizmi inşa mücadelesinde bir mecrada birleştirilmesi için yol ve yön göstermektir. O bunu bu örgütler içinde çalışan komünistler üzerinden ikna yoluyla yapmaya çalışır.

Diğer yandan ilk örnekleri Paris Komünü'nde rüşeym halinde ortaya çıkan; 1905 Rus Devrimi ve 1917 Şubat Devrimi'nde kitlelerin doğrudan örgütlenme araçları olarak ortaya çıkan Sovyet tipi örgütler vardır. Bunlar üretim birimlerinden, (Fabrika Sovyeti; İşletme Sovyeti; İşçi Sovyetleri; Köylü Sovyetleri) yerleşim birimlerine, mahallelere, sokaklara (birleştiğinde kırsal bölge ve kent Sovyetleri); ordu içine (Asker Sovyetleri) kadar, sözkonusu birimlerdeki tüm emekçilerin katılımına açık, doğrudan demokrasiyi yaşayan kitle örgütleridir. Proleter devletin şimdiye kadarki en olgun biçimi alttan üste, doğrudan delege seçimleri yoluyla –ki seçilen delegeleri seçenlerin her an geri çağırma hakkı ve yetkisi vardır– oluşturulan "sovyetler" devletidir.

Doğrudan demokrasinin bir başka yöntemi, gerek yerelde, gerekse genelde yapılabilecek referandumlardır. Bütün önemli sorunlarda doğrudan -yeterli bir bilgilendirme, evet/hayır şıklarının taraflarının argümanlarını eşit şartlarda seçmenlere sunması şartlarında halkoyuna başvurulması; işçi ve emekçilerin yönetime, kararlara doğrudan katılmasının uygun bir yoludur.

Tabii ki "*Her açığı kadının devleti yönetmesi*" (Lenin) bugünden yarına sağlanacak bir şey değildir. Fakat varılması gereken yer budur. Ve sosyalizm, sosyalist inşa bu bağlamda sağlanan gelişmeler, gelişme yönü üzerinden de sorgulanmak zorundadır.

IV. Komünizm ile sosyalizm arasındaki farklar

(Lenin "Devlet ve Devrim" adlı yapıtının "Devletin Sönüp Gitmesinin Ekonomik Temelleri" başlığını taşıyan V. Bölümü'nde, 3. ve 4. maddelerde Marx'ın "Gotha Programı'nın Eleştirisi"ne dayanarak komünist toplumun birinci aşaması ve komünist toplumun üst aşaması konusundaki marksist görüşleri mükemmel bir şekilde özetler. Bu bölümleri bütünlük içinde ek olarak okuyucuya sunuyoruz.)

Marx "Gotha Programı'nın Eleştirisi"nde "komünist toplum"u iki evreye/aşamaya ayırır.

Birinci evre:

*"Henüz kendi öz temelleri üzerinde **gelişmiş** biçimiyle değil, tersine, kapitalist toplumdan **çıktığı** biçimiyle, böylece her bakımdan, iktisadi, manevi, entelektüel, henüz bağrından çıktığı eski toplumun izleriyle lekeli bir komünist toplum."* (Gotha Programı'nın Eleştirisi, İnter Yayınları, s. 26)

Bu evredeki komünizm genelde sosyalizm olarak adlandırılan evredir. Bu bizce doğrudur da. Çünkü komünizmin bu birinci evresi ile ikinci evresi arasındaki farklılık nicel birikim farklılığı değil, nitel sıçramaya tekabül eden bir farklılıktır.) "üre-

ticilerin hakkı, sundukları emekle **orantılıdır**; eşitlik, **aynı ölçütle**, emekle ölçülmekten ibarettir. (...) **her hak gibi, içeriği itibarıyla, bir eşitsizlik hakkıdır.**" (age., s. 27)

Bu toplumun ilkesi şudur: Herkes topluma yeteneği ölçüsünde katkıda bulunacak; herkese emeği/katkısı ölçüsünde verilecektir. Herkes yeteneğine göre; herkeşe emeğine göre. Bu toplum henüz burjuva hukukunun dar sınırlarını bütünüyle aşmamış, bireyler arasında var olan doğal farklılıklar temelinde –eğer doğru bir siyaset izlenmezse– eşitsizliklerin büyüme olasılığı büyük olan bir toplumdur.

Bu toplumu kapitalist toplumdan ayıran, onu "komünizmin birinci evresi" –daha doğrusu sosyalist toplum– kılan şey, siyasi açıdan burjuvazinin iktidarının devrimle alaşağı edilmiş olması ve proletarya diktatörlüğünün kurulmuş olmasıdır. Ekonomik açıdan ise "temel üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılmış olması"dır. Fakat hâlâ küçük üretim vardır. Hâlâ henüz tüm üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet kaldırılmış durumda değildir. Paylaşımında ise burjuva hukuku etkinliğini sürdürmektedir. Sömürücüler hâlâ büyük avantajlara sahiptir. Restorasyon tehlikesi büyüktür.

Lenin bu toplum hakkında şu tespitleri yaparak tehlikelere dikkat çeker:

"Sömürücüler, merkezde başarılı bir ayaklanma, ya da ordunun başkaldırısıyla bir çırpıda alaşağı edilebilir. Fakat sömürücüleri, belki de çok ender, istisnai durumlar hariç, bir çırpıda yok etmek imkânsızdır. Az çok büyük bir ülkenin toprak beyleri ve kapitalistlerinin hepsi bir anda mülksüzleştirilemez. Ayrıca tek başına mülksüzleştirme, hukuki ya da politik bir edim olarak, sorunu çözmekten uzaktır, çünkü toprak beyleriyle kapitalistleri gerçekten **görevden almak** ve onların yerine fabrika ve çiftliklerde işçiler tarafından uygulanan başka bir yönetimi **geçirmek** gerekir. Uzun kışaklar boyunca eğitimleri, zengin yaşam koşulları ve alışkanlıklarıyla özel bir konum edinmiş olan sömürücülerle, en ileri ve en demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile büyük kitlesi açısından ezilmiş, cahil, eğitimsiz, ürkek ve bölünmüş sömürülenler arasında eşitlik olamaz. Sömürücüler devrimden uzun zaman sonra da kaçınılmaz olarak bir dizi büyük gerçek avantajları ellerinde bulundururlar: Paraları vardır (Paranın hemen kaldırılması imkânsızdır), bazı, çoğunlukla önemli taşınabilir malları, ilişkileri, örgüt ve yönetim deneyimleri, bütün "yönetim sırları" konusunda bilgileri (gelenekler, yöntemler, araçlar, olanaklar), yüksek teknik personelle yakınlıkları, askerlik işlerinde son derece büyük bir deneyim (ki bu çok önemlidir) vs. vs. onlardadır.

Kapitalistler bir ülkede yenilgiye uğratılmış olmaları halinde –ve tipik durum elbette budur, çünkü bir dizi ülkede eşzamanlı devrim bir istisnadır– sömürülenlerden **daha güçlüdürler**, çünkü sömürücülerin uluslararası ilişkileri çok geniştir. Sömürülenler içinde orta köylülüğün, zanaatkarların vs. en az aydınlanmış kitlelerinin bir bölümünün sömürücülerin peşinden gittiğini ve gitmeye yatkın olduğunu şimdiye kadar Komün de dâhil **tüm** devrimler ispatlamıştır.

(...)

Kapitalizmden komünizme geçiş tüm bir tarihsel dönemi kapsar. Bu dönem tamamlanmadıkça, sömürücüler kaçınılmaz olarak restorasyon umudunu korurlar ve bu **umut** restorasyon **girişimlerine** dönüşür. Ve ilk ciddi yenilginin ardından, devrimciyi hiç beklemeden, buna hiç inanmayan, bunu akıllarından bile geçirmemiş olan devrik sömürücüler, yitirdikleri 'cennet'i yeniden ele geçirmek için, öylesine güzel bir

yaşam süren ve şimdi bu 'aşağılık yığın' tarafından yıkım ve sefaletle (ya da 'basit' çalışmaya) mahkûm edilmiş aileleri için, on kat enerjiyle, büyük bir hırsla, yüz kat nefretle savaşa atılırlar. Bütün ülkelerin onlarca yıllık tarihsel deneyimlerinin kanıtladığı gibi, küçük burjuvazinin geniş kitlesi de kapitalist sömürücülere eğilim gösterir, sağa sola yalpalar, bugün proletaryayı izler, yarın devrimin zorluklarından gözü korkar, işçilerin ilk yenilgisinde ya da yarı yenilgisinde paniğe kapılır, sınırları bozulur, bir oraya bir buraya koşar, sızlanır, bir kamptan ötekine geçer ... bizim Menşeviklerimiz ve Sosyal Devrimcilerimiz gibi." (age., s. 39-41; Die Proletarische Revolution und der Renegat Kautsky; Verlag für fremdsprachige Literatur, Peking 1972, s. 36-37; Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky, Alm.)

Bu bağlamda bizim sosyalist olarak savunduğumuz ülkelerde Lenin'in sözünü ettiği "tüm bir tarihsel dönem"den ne anlaşıldığı, bu dönemin Lenin'in, Marx'ın tersine oldukça kısa bir dönem olarak mı kavranmış olduğu sorgulanmak zorundadır.

Aynı şekilde küçük üretim konusunda, bu üretimin tehlikeleri konusunda yeterince dikkatli olunup olunmadığı sorgulanmak zorundadır. Bu bağlamda bilindiği gibi Lenin:

"Merkezileşmiş büyük burjuvaziye yenmek, milyonlarca ve on milyonlarca küçük mülk sahibini 'yenmek'ten bin kez kolaydır; bu küçük mülk sahipleri günbegün, her günkü fark edilmeyen, elle tutulamayan sarsıcı faaliyetleriyle, iktidarını restore etmek için burjuvazinin ihtiyaç duyduğu **sonuçları** yaratmaktadır." (Lenin, Sol Radikalizm, Komünizmin Çocukluk Hastalığı, İnter Yayınları, s. 38; LW Bd. 31, s. 29-30) diyerek bu tehlikeye özellikle vurgu yapmıştır.

Marx "Gotha Programı'nın Eleştirisi"nde Komünizm'in "daha yüksek aşaması" olarak adlandırdığı evresi için şu genel tespitleri yapar:

"Komünist toplumun daha yüksek bir aşamasında, bireylerin iş bölümüne kölece boyun eğişi ve onunla birlikte kafa ve kol emeği arasında zıtlığı kaybolduktan sonra; çalışma sadece yaşam için bir araç olmaktan çıkıp, bizzat yaşamın birincil gereksinimi haline geldikten sonra; bireylerin çok yönlü gelişmesiyle birlikte onların üretici güçleri de artıp, tüm kolektif zenginlik kaynakları daha da gür aktığında - işte ancak o zaman burjuva hukukunun dar ufku tamamen aşılabilecek ve toplum bayrağına şunu yazabilecektir: Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!" (Gotha Programı'nın Eleştirisi, İnter Yayınları, s. 28; MEW Bd. 19, s. 21)

Kapitalizmden çıkıp gelen, onun pisliklerini kaçınılmaz olarak üzerinde taşıyan bir toplum temelinde değil, proletarya diktatörlüğü şartları altında sürekli, kesintisiz bir sınıf mücadelesi ile mülküzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi işini adım adım gerçekleştiren, kafa kol emeği, kır kent arasındaki zıtlığı giderek ortadan kaldıracak şartları yaratan, onlarca kuşak insanın insan tarafından sömürülmesini tanımayan yeni bir insan yaratma yönünde adımlar atan, her bireyini toplumsal her işi yapabilecek eğitimi veren sosyalist bir toplumun temelinde yükselen bir komünizmdir bu. Lenin buna tam komünizm diyor.

"Sosyalizmle komünizm arasındaki bilimsel fark ise açıktır. Genellikle sosyalizm olarak nitelenen şeyi, Marx komünist toplumun 'ilk' ya da alt aşaması olarak adlandırıyordu. Üretim araçları **ortak mülkiyet** haline geldiği ölçüde 'komünizm' sözcüğü, eğer bunun **tam** komünizm olduğu unutulmazsa — burada da kullanılabilir."

(Devlet ve Devrim, s. 117, Staat und Revolution, s. 122-123)

Burada da sosyalist olarak savunduğumuz ülkelerde üretim araçları üzerinde "ortak mülkiyet" in tam komünizme giden yolda ne ölçüde gerçekleştirilmiş olduğunu sorgulamak zorundayız.

V. Sosyalist ekonominin temel özellikleri

Sosyalist ekonomi kapitalist ekonomi ile karşılaştırıldığında, ondan üstün olan bir ekonomidir.

Sosyalist ekonomi kapitalistlerin elinde bulunan üretim araçlarına ve kapitalistler tarafından el konulan ve üretici olmayan alanlarda spekülasyon aracı olarak kullanılan, ya da kişisel lüks tüketim için kullanılan muazzam kaynaklara, proletarya diktatörlüğü şartları altında "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi" yoluyla el koyarak, bütün üretim araçlarını –temel üretim araçlarından başlayarak– toplumun, tüm emekçilerin mülkü haline getirerek ve bunları eski toplumun sömürülen sınıflarının çıkarlarını temel alarak kullanır.

Sosyalist ekonominin temel amacı, kapitalistlerin bireysel/kişisel zenginliğini arttırmak için azami kâr olan kapitalist/emperyalist ekonominin tersine, işçilerin emekçilerin hayat şartlarını hep daha iyileştirmektir. Sosyalist ekonomi emekçi insan merkezli bir ekonomidir.

Emekçi insanın sürekli artan toplumsal zenginlikten emek katkısı oranında giderek artan ölçüde pay alması; toplumsal zenginlik kaynaklarının giderek herkese sınırını yalnızca kendinin belirleyeceği ihtiyacı ölçüsünde verebilecek bir bolluk toplumu doğrultusunda geliştirilmesi, sosyalist ekonominin hedefleridir. Sosyalist ekonomi, ilke olarak kapitalizmin kaçınılmaz yol arkadaşı olan devrevi ekonomik krizleri tanımaz. Sürekli büyüyen bir ekonomidir. Emperyalistlerin doğrudan saldırıları; içte karşı devrimin saldırı ve sabotajları, büyük doğal afetler ve çok büyük merkezi planlama hataları bu sürekli büyümeyi kesintiye uğratabilir. Ama bunlar geçicidir, merkezi planlama hataları dışında sosyalist ekonominin kendi iç işleyişinin sonucu değildir.

Sosyalist ekonomi düzeninde hiçbir emekçi, kapitalist düzendeki ekonomik durumundan daha kötü durumda olmaz. Hayat şartları kapitalist toplumdaki hayat şartlarından çok daha iyi olur. Bunun için kaynak bellidir: Kapitalist toplumda toplumun küçük bir azınlığının el koyduğu zenginlik, emekçilerin daha iyi yaşaması; üretimin sürekli ve sürdürülebilir biçimde arttırılması için kullanılacaktır. Kuşkusuz burjuvazi iktidarı proletaryaya teslim etmeyecek, direnecek, proletarya diktatörlüğünün kurulması için kaçınılmaz olan şiddete dayalı devrimde üretici güçler zarar görecektir, yaşanması muhtemel iç savaş ve savaşlarda, belirli ekonomik gerilemeler olabilecektir. Fakat bunlar barışçıl inşâ için soluklanma imkânı ortaya çıktıktan sonra kısa süre içinde telafi edilebilir şeylerdir.

Sosyalist inşâ için yeterli ekonomik ön şartlar kapitalizmin gelişmiş olduğu bütün ülkelerde vardır. Kapitalizm ne kadar gelişmişse, sosyalizmin maddi ön şart-

ları da o kadar olgunlaşmıştır. Kapitalizmin gelişmesinin geri düzeyde olduğu sosyalist ekonomi kurmak için henüz yeterli ön şartlara sahip olmayan ülkelerde, sosyalizmin kendi gücüne, kaynaklarına dayanarak inşası zordur. Sosyalist ekonomi inşası için ya kapitalizmin sosyalizmin ekonomik ön şartlarını yaratacak ölçüde gelişmiş olması ya da bunun olmadığı yerde sosyalizmi inşa eden ülkelerin doğrudan ekonomik desteği gereklidir.

Sosyalizmin ekonomik temel yasası:

Sosyalizmin ekonomik temel yasasının özsel yanları ve gereklilikleri Stalin tarafından şöyle formüle edilmiştir:

“Tüm toplumun hep büyüyen maddi ve kültürel gereksinimlerinin azami ölçüde karşılanmasının kesintisiz büyüme ve sosyalist üretimin en gelişmiş teknik temelinde sürekli mükemmelleştirilmesi yoluyla güvence altına alınması.” (Stalin Eserler, C. 16, s. 315; Stalin Werke, Bd.15 s. 331)

O bu temel yasayı çağdaş kapitalizmin, emperyalizmin ekonomik temel yasası ile karşılaştırma içinde formüle etmiştir ve aradaki ayrılığı şöyle göstermiştir:

“ Azami kârın garantilenmesi yerine – toplumun maddi ve kültürel gereksinimlerinin azami ölçüde karşılanması,*

** üretimin kalkınmadan krize; krizden kalkınmaya kesintilerle gelişmesi yerine – üretimin kesintisiz büyümesi*

** toplumun üretici güçlerinin yok edilmesinin eşlik ettiği periyodik kesintiler yerine – en gelişmiş teknik temelinde üretimin sürekli mükemmelleştirilmesi.” (age., s. 315; SW, Bd. 15, s. 331-332)*

Aslında bu yasa sosyalist ekonominin merkezinde “tüm toplumun maddi ve kültürel gereksinimlerin azami karşılanması”nın durduğunu, yani emekçi insanın durduğunu gösterdiği; bunun için en ileri teknikle üretimin sürekli mükemmelleştirilmesinin gerekli olduğunu, bu temelde kesintisiz, krizsiz büyümenin mümkün ve gerekli olduğunu gösterdiği yerde, kapitalist ekonomi ile sosyalist ekonomi arasındaki temel farklılıkları mükemmel bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bugün çevre sorununun kendisini 1950’li yıllara göre çok daha yakıcı bir biçimde dayattığı bir durumda, sosyalizmin ekonomisinin temel yasası “kesintisiz büyüme” noktasında çevreyle uyum, doğal dengelerin gözetilmesi, sürdürülebilir büyüme noktalarında tamamlanmalıdır.

Bugün sosyalizmin ekonomik temel yasasını şöyle formüle etmek doğru olur:

*“Tüm toplumun hep büyüyen maddi ve kültürel gereksinimlerinin azami ölçüde karşılanmasının **doğal dengeleri gözeten, sürdürülebilir** kesintisiz büyüme ve sosyalist üretimin en gelişmiş teknik temelinde sürekli mükemmelleştirilmesi yoluyla güvence altına alınması.”*

VI. Sosyalist ekonominin olmazsa olmazları

Merkezinde “tüm toplumun –ki bu burjuvazinin egemenliği elinden alınmış

olan, proletarya diktatörlüğü altındaki toplumdur– hep büyüyen maddi ve kültürel gereksinimlerinin azami ölçüde karşılanması” duran sosyalist bir toplumda, inşa edilen sosyalist ekonominin olmazsa olmazları vardır. Bunları şöyle sayabiliriz:

* Sosyalist ekonomi nihai hedefi “herkes yeteneğine göre/herkese gereksinimine göre” yazan ürün bolluğu toplumu olan komünizme geçiş aşaması olan bir **geçiş toplumunun ekonomisidir**. Atılacak her ekonomik adım, alınacak her ekonomik tedbirde, bu adım ve tedbirlerin bizi komünist topluma yakınlaştıran ve yakınlaştırmadığı sorusu merkezde durmalı; eğer ilerlemek için bir süreliğine görünürde “geri” adım atılmak zorunda ise, bu açıkça ortaya konmalıdır. Örneğin Rusya’da bir süre uygulanmak zorunda olan Yeni Ekonomik Politika (YEP) görünürde böyle bir geri adımdır. Rus Bolşevikleri YEP döneminin ekonomisinin ne sosyalist ve ne de kapitalist bir ekonomi olduğunu, her iki ekonomik formasyonun unsurlarını içinde barındıran bir ekonomi olduğunu açıkça ortaya koymuşlardır.

* **En ileri teknikle üretim**, sosyalist ekonominin olmazsa olmazıdır. Ancak en ileri ve sürekli mükemmelleştirilen bir teknik temelinde yapılan üretimle toplumun sürekli artan maddi ve kültürel ihtiyaçları azami oranda karşılanabilir; geleceğin herkese ihtiyacına göre verebilecek komünist bolluk toplumuna doğru ilerlenebilir. Kafa-kol emeği arasındaki zıtlığın ortadan kaldırılması; kır-kent arasındaki zıtlığın ortadan kaldırılmasının maddi temelleri de ancak en ileri teknikle yapılacak üretimle geliştirilebilir. Çıkış noktasındaki gerilik ve kaynak eksikliği nedeniyle herhangi bir ülkede kurulacak bir proletarya diktatörlüğü başlangıçta emperyalist gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında onlara göre daha geri bir teknikle üretim yapmak zorunda kalabilir. Fakat bu gerilik “idealize” edilmemelidir. Teknikte geriliğin aşılması sosyalist insanın en önemli görevlerinden biri olarak kavranmak zorundadır. İleri teknik satın alınarak ve araştırmaya, geliştirmeye büyük paylar ayrılarak sosyalist insanın temel unsurlarından biri haline getirilmek zorundadır. Lenin’in şiarı “*Komünizm Sovyet iktidarı, artı bütün ülkenin elektrifikasyonudur*” idi. (Lenin Werke, Bd. 31, s. 414) O dönemde elektrifikasyon en ileri tekniğin üretimin temeli yapılmasından başka bir anlama gelmiyordu.

* **Sosyalist ekonomi**, pazar üzerinden düzenlenen bu yüzden de büyük üretici güçler kayıplarına neden olan, kaotik bir yapıya sahip olan kapitalist ekonominin tersine, planlı, **merkezi planlı bir ekonomidir**. Doğru veriler temelinde yapılan merkezi bir plan, toplumun artan maddi ve manevi ihtiyaçlarının doğru tespiti temelinde, bu ihtiyaçları azami ölçüde karşılamak için atılması gereken adımları merkezi olarak belirler. Merkezi planlı bir ekonomi, kaynakların en verimli biçimde kullanılmasını beraberinde getirir. Üretici güçlerin çarçur olmasını engeller. Merkezi Planlama Örgütü sosyalist bir devlette, ekonomi yönetiminin en önemli örgütüdür. Burada kitlelerin plan yapımına doğrudan katılımının sağlanması belirleyici önemdedir.

* Sosyalist ekonomi politikası, **ağır sanayinin**, yani üretim araçları üreten sana-

yi bölümünün **öncelikliliğini** dönemsel bir sorun olarak kavramayan; bunu bir ilke olarak kavrayan bir politikadır. Üretim araçları üretimi hem tarımın, hem hafif sanayinin, hem hizmetlerin geliştirilmesinin de temeli ve ön şartıdır. “Şimdi yeter temele sahibiz, şimdi tarıma, hafif sanayiye öncelik verelim” şeklindeki yaklaşımlar kökten yanlış, ağır sanayi ile ekonominin diğer dalları arasındaki bağı doğru kavramayan yaklaşımlardır.

* **Üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin ortadan kaldırılması**, tüm topluma ait olanın topluma geri verilmesi sosyalist bir ekonominin varlığı veya yokluğunu gösteren temel kıstastır. Kuşkusuz bugün dünyanın hiçbir ülkesinde –en ileri emperyalist ülkelerde de– proletarya diktatörlüğü şartlarında da tüm üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması (ki burjuvazinin sınıf olarak tasfiye edilmesi anlamına gelir) bir anda, bir vuruşta gerçekleştirilebilecek bir iş değildir. Burjuvazinin değişik kesimleri en başta tekelci büyük burjuvaziden başlamak üzere, süreç içinde kesintisiz sınıf mücadelesi yoluyla ve değişik burjuva kesimlerine karşı kullanılması zorunlu olan değişik yöntemlerle, tedricen tasfiye edilecektir. Üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin tasfiyesi sürecinde, kaçınılmaz olarak değişik kategorilerde **toplumsal mülkiyet biçimleri** ortaya çıkacak, bunun yanında küçük –hatta ülkenin ekonomik durumuna göre orta büyüklükte– özel mülkiyet de bir süre varlığını sürdürmeye devam edecektir. Burada sosyalist bir sistemin varlığını veya yokluğunu belirleyen şey sosyalist toplumda da değişik toplumsal mülkiyet biçimlerinin ve hatta bir süre eğer bu zorunlu ise özel mülkiyet biçimlerinin de yan yana yer alıp almaması değil, izlenen ekonomi politikasının yönüdür, eğilimidir. Alınan tedbirler, atılan adımlar istisnasız tüm üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin gerçekleştirilmesi; toplumsal mülkiyet biçimlerinde de hep daha alt toplumsal mülkiyet biçimlerinden daha üst ve sonuçta en yüksek toplumsal mülkiyet biçimine geçiş yönünde olmalıdır.

(Komünist Enternasyonal Programının “Proletarya Diktatörlüğünün Ekonomik Siyasetinin Ana Hatları” başlığı altındaki IV /4. maddesinde bu konu mükemmel bir şekilde özetlenmiştir. Bkz. 1928 KE Programı, İnter Yayınları, s. 51-54)

* **Sosyalist ekonominin en önemli göstergelerinden biri miras hakkı konusundaki tavidir.** Miras hakkı, sosyalist ekonominin en temel ilkelerinden biri olan herkese emeğine göre ilkesine, kişinin toplumsal zenginlikten alacağı payın –gerekli toplumsal fonlara ayrılan kesim çıktıktan sonra– topluma katılan emek payı üzerinden hesaplanması ilkesine aykırıdır. Miras hakkı doğrudan kendi emek ürünü olmayan değerlere sahip olma hakkı demektir. Sonuçta toplumdaki gelir farklılıklarının arttırılmasına ve içinden çıkıp geline kapitalist toplumda emekçi olmayan kesimlerin bir bölümünün kendi emekleri ürünü olmayan zenginliği gelecek kuşaklara aktarmaya hizmet eder. Bu yüzden Marx ve Engels Komünistlerin daha ilk Programı’nda, Komünist Partisi Manifestosu’nda “*tüm üretim tarzını dönüştürmenin aracı olarak kaçınılmaz*” ve daha o dönemde –1847-1848– “*en ileri ülkelerde oldukça genel bir uygunabilirliğe sahip*” olarak gördükleri önlemler arasında “*miras hakkı’nın kaldırılması*”nı toplam 10 önlem arasında 3. sırada

sayarlar. (Bkz.: *Komünist Partisinin Manifestosu, İnter Yayınları, s. 62*)

Tabii ki miras hakkının kaldırılması proletaryanın iktidarı tek başına ele geçirdiği bütün ülkelerde ilk anda –eğer toplumun emekçi kesimleri buna henüz hazır değilse– gerçekleştirilemeyebilir. Fakat sosyalist bir ekonomi politikası miras hakkının mümkün olan en kısa sürede ortadan kaldırılmasını hedeflemek zorundadır. Eğer bunu içinde bulunulan anda ve durumda yapamıyorsa bunun nedenlerini açıkça ortaya koymalıdır.

* Sosyalist ekonominin en önemli göstergelerinden biri, bu ekonominin **kafa ve kol emeği arasındaki zıtlığı ortadan kaldırmak** yönünde gelişen bir ekonomi olmasıdır. Bu hedefe varmak uzun bir sürecin işidir. Bunun için bir yandan ekonominin hızla geliştirilmesi, toplumsal zenginliğin hızla arttırılması, toplumsal zenginlikten çok büyük bir payın eğitime ayrılması, bütün eğitim kurumlarının bütün emekçilere eşit şartlarda açık olması, diğer yandan hızlı sanayileşme, makineleşme, otomatizasyon emeğin kalifiyelik düzeyinin, emek üretkenliğinin sürekli arttırılması gereklidir.

***Kent-Kır arasındaki zıtlığın ortadan kaldırılması** konusunda da durum aynıdır. Sosyalist ekonomi kapitalist ekonomide kentle kır arasında var olan zıtlığı ortadan kaldırmaya yönelik bir ekonomidir. Bu uzun süreçte tarımda da üretimin makineli, otomatizasyonlu büyük üretime dönüşmesi, bir anlamda tarımın sanayileşmesi yoluyla olur. Toplumun geneli açısından gerekli tarım ürünleri sanayileşmiş büyük tarım işletmeleri tarafından karşılanır. Küçük kişisel tarım kişilerin keyfi zevki için yaptıkları bir hobi haline gelir. Sosyalist tarım ekonomisi bu yönde gelişen bir ekonomidir.

***Sosyalist ekonomide ücret politikası, ücretler arasındaki farklılıkları süreç içinde asgariye indirmeye yönelik bir ücret politikasıdır.** Sosyalizmde paylaşım “herkese katkısı ölçüsünde” olduğu için ücretler arasında farklılıklar olması, yüksek derecede kalifiye olan emeğin, daha az kalifiye olan emeğe göre daha fazla ücret alması; üretime daha çok katkıda bulunanın, daha az katkıda bulunana göre daha fazla ücret alması normaldir, anlaşılmalıdır, kaçınılmazdır. Sosyalist bir ekonomi politikası en başından itibaren en düşük ücret ile en yüksek ücret arasındaki farkın çok büyük olmaması, bu farklılıkların büyümemesi ve giderek bu farkın azaltılması yönünde bir ücret politikası olmalıdır.

Toplumsal zenginlikten alınan pay ücretle sınırlı da değildir. Ücretin yanında değişik biçimlerdeki **ayrıcılıklar** da sosyalist bir ekonomide giderek sıfırlanması gereken eski toplum artıklarıdır.

* **Sosyalist ekonomi kapitalist meta üretimini ve serbest pazarın ekonomide etkinliğini kırmaya yönelik bir ekonomidir.** Proletaryanın iktidarını kurduğu bir ülkede bir anda bütünüyle kapitalist meta ekonomisinin ve serbest pazar ilişkilerinin, onların tamamlayıcısı para ekonomisinin ortadan kaldırılması mümkün olmayacaktır. Fakat sosyalist ekonomi politikası ilk andan itibaren kapitalist meta

üretimini ve serbest pazar ilişkilerini sınırlamaya ve serbest pazarın ekonomide etkinliğini kırmaya, giderek bu etkinliği sıfırlamaya yönelik bir politikadır.

* **Sosyalist Ekonomi süreç içinde parayı ekonominin temel araçlarından biri olmaktan çıkarmaya yönelik bir ekonomidir.** Burada da yine yönelim belirleyicidir. Tabii ki proletarya diktatörlüğünün kurulduğu bir ülkede ilk andan itibaren (çok özel durumlar dışında; örneğin savaş komünizmi şartlarında) parayı ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır. Fakat sürecin bu yönde geliştirilmesi sosyalist bir ekonomi politikasının olmazsa olmazıdır.

Bu yönde atılacak ilk adım, iktidar ele geçirilir geçirilmez mali sektörün bütünüyle devletleştirilmesi, bu alanda kesin bir devlet tekeli kurulmasıdır.

VII. Yeni bir sınıfın ortaya çıkışını engellemek ● yalnızca ideolojik mücadele sorunu mu?

Sınıfın marksist-leninist tanımı şöyledir:

"Toplumsal üretimin tarihi olarak belirlenmiş bir sistemi içindeki konumlarına göre, üretim araçlarıyla (büyük ölçüde yasalarla saptanıp formüle edilmiş) ilişkilerine göre, emeğin toplumsal örgütlenmesinde oynadıkları rollerine göre ve dolayısıyla toplumsal zenginlikten tasarruflarında bulunan payın büyüklüğüne ve bu payı elde ediş tarzına göre birbirlerinden ayrılan büyük insan gruplarına sınıflar denir." (Lenin, "Büyük Başlangıç", Lenin, Seçme Eserler, C. 9, s. 470; LW, Bd. 29, s. 410)

Lenin devamın şunları söyler:

*"Sınıfları ortadan kaldırmak için sadece sömürücüleri, toprak beylerini ve kapitalistleri devirmenin, sadece **onların** mülkiyetini ortadan kaldırmanın yetmeyeceği açıktır; üretim araçları üzerindeki **her türlü** özel mülkiyeti de yok etmek gerekir, kentle kır arasındaki farkı, aynı şekilde kol emeği ile kafa emeği arasındaki farkı ortadan kaldırmak gerekir. Bu çok uzun vadeli bir meseledir. Bunu gerçekleştirmek için üretici güçlerin gelişiminde ileriye doğru muazzam bir adım gereklidir, küçük işletmenin sayısız kalıntılarının direnişini (çoğunlukla özellikle inatçı olan ve özellikle zor aşılabilen pasif direnişini) aşmak gerekir, bu kalıntılarla bağıntılı olan alışkanlığın ve ataletin korkunç gücünü aşmak gerekir."* (Lenin, "Büyük Başlangıç", Lenin, Seçme Eserler, C. 9, s. 470; LW, Bd. 29, s. 410-411)

Aslında burada Lenin'in söylediklerinde bütün geri dönüş tartışmasında bize yol ve yön gösterecek ipuçları vardır.

Şunlar çok açıktır:

Sınıf tanımı bir sınıfa dâhil olan insanların düşündükleri üzerinden, düşünceler üzerinden, hissiyatlar üzerinden, bunlara uygun tavırlar üzerinden yapılan bir tanım değildir. Sınıflar büyük insan gruplarının üretim içindeki konumları, toplumsal zenginlikten aldıkları payın büyüklüğü, alış tarzları vb. objektif ekonomik kriterler üzerinden tanımlanmaktadır.

"Materyalist tarih anlayışı, üretimin ve onun yanında onun ürünlerin değişiminin her toplumsal düzenin temeli olduğu; tarihte ortaya çıkan her toplumsal düzenin ürünlerin paylaşımının ve onunla birlikte sınıflar veya zümreler biçimindeki toplum-

sal bölünmenin, neyin ve nasıl üretildiğine ve üretilenin nasıl paylaşıldığına bağlı olduğundan yola çıkar.” diyor Engels. (Engels, “Anti Dühring”. İnter Yayınları, s. 351; MEW, Bd. 20, s. 248)

20. yüzyılda yaşadığımız sosyalizm deneyimlerini değerlendirirken bu ilkesel öğretileri göz önünde bulundurmalı, sosyalizm olarak değerlendirdiğimiz toplumların gerçek sınıf yapısını çözümlmeli, bunların ne ölçüde sosyalist olduklarını, sosyalist inşada ilerledilerse ne ölçüde ilerlediklerini; geri dönüş varsa nereden geri dönüldüğünü somut olarak ortaya koymalıyız. Geri dönüş söz konusu ise bu geri dönüşün sınıfsal geri planının, hangi sınıfların bu geri dönüşü hangi ekonomik çıkarlar temelinde gerçekleştirdiklerini ortaya koymalıyız. Revizyonizmin egemenliği, burjuvazinin egemenliği, proletarya diktatörlüğünün sonudur diyoruz. Ve bu kesinlikle doğrudur. Revizyonizm burjuvazinin işçi sınıfı adına üretilen ideolojisinin ve siyasetinin adıdır. Peki, ama bu siyasetin maddi, ekonomik, sınıfsal temelleri nedir? Ortaya yeni bir burjuvazi çıktı ise, bu yeni burjuvazinin ekonomik temelleri nelerdir? Revizyonizmin formüle ettiği siyasetlerin sınıfsal temelini oluşturan büyük insan toplulukları emeğin toplumsal örgütlenmesinde hangi rolü oynamaktadır, toplumsal zenginlikten aldıkları pay ve bu payın alınma tarzı onları nasıl ayrı bir sınıf haline getirmektedir? **Proletarya diktatörlüğü**, bir başka deyimle sosyalizm:

“Proletaryanın sınıf mücadelesinin yeni koşullar altında sürdürülmesidir. Proletarya diktatörlüğü, eski toplumun güçlerine ve geleneklerine karşı, ülke dışındaki kapitalist düşmanlara ve ülke içindeki sömürücü sınıfların kalıntılarına karşı ve henüz aşılmamış olan meta üretimi zemininde gelişen yeni bir burjuvazinin nüvelelerine karşı kanlı ve kansız, şiddete dayalı ve barışçıl, askeri ve iktisadi, eğitsel ve yönetsel inatçı bir mücadeledir.” (1928 KE Programı, 5) Proletarya Diktatörlüğü ve sınıflar, İnter Yayınları, s. 54)

Kuşkusuz bu çok yönlü mücadeleler içinde yer alan “eğitsel” ideolojik mücadele alanı, özellikle sosyalizm adına savunulan yanlış görüşlere karşı doğru yöntemlerle sürdürülecek sınıf savaşımı, geri dönüşün engellenmesinde önemli bir alandır. Bu alanda yapılan hatalar ve bu alanda mücadelenin gevşetilmesi, özellikle komünist maskeye bürünen (bürünmek zorunda kalan) ve parti/devlet kademeleri/kooperatif ve devlet işletmeleri yöneticileri arasından çıkıp gelişen teknokrat-bürokrat yeni burjuvazinin iktidar mücadelesinde ona kolaylık sağlar. Fakat şu kesindir: Yeni burjuvazinin ortaya çıkması ve gelişmesi yalnızca ideolojik mücadele ile engellenemez. Soruna böyle bakmak ve geri dönüşün nedenlerini eğitim eksikliğinde, yeterli ideolojik mücadele yürütülmemesinde vb.nde aramak, soruna iradeci, idealist yaklaşmak anlamına gelir. Biz bu bağlamda öncelikle ekonomik temele bakılması, revizyonizmin ekonomik temellerinin bulunup ortaya çıkarılmasının gerekli ve zorunlu olduğunu düşünüyoruz.

Materyalist tarih anlayışı bize öncelikle neyin nasıl üretildiğine ve ürünlerin nasıl paylaşıldığına, buna bağlı olarak hangi toplumsal bölünmenin söz konusu olduğuna bakmamız gerektiğini öğretiyor.

VIII. Bugüne kadarki sosyalizm deneyimlerinin değerlendirilmesi

Bugüne kadarki sosyalizm deneyimleri değerlendirilirken şu noktalar en baştan tespit edilmek zorundadır:

* Bugüne kadarki sosyalizm deneyimlerinin en ilerileri sayılabilecek olanları Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizm deneyimi; ÇHC'deki sosyalizm deneyimi ve Arnavutluk Halk Cumhuriyeti'ndeki sosyalizm deneyimlerinin tümü **ekonomik olarak görece geri** olan ülkelerde gerçekleşmiştir. Bu bir tercih sorunu değil, somut tarihi gelişmelerin bir ürünüdür.

Bu üç sosyalizm deneyiminde de ortak bir nokta, **nüfusun esasını emekçi köylü kitlelerin oluşturduğu toplumlarda**, toplumun küçük bir azınlığını oluşturan işçi sınıfı içinde ve emekçi köylü yığınları içinde güçlü bağlara sahip olan Komünist Parti'lerin varlığıdır.

* Her üç sosyalizm deneyiminde de, bütün hata ve eksikliklere rağmen, burjuvazinin doğrudan egemen olduğu ülkelerle karşılaştırıldığında işçi ve emekçiler için çok büyük kazanımlar elde edilmiştir. Bu kazanımlar hem siyasi alanda işçiler ve emekçilerin iktidarda söz ve karar sahibi olması açısından; hem ekonomik gelişme açısından muazzam boyutlardadır. Hiçbir dönemde işçiler ve emekçiler çok hızlı artan toplumsal zenginlikten işçi sınıfı önderliğindeki iktidar dönemlerinde aldığı pay kadar pay almamış; hiçbir zamanda işçi ve emekçilerin eğitim düzeyleri Komünist Partisi önderliğindeki iktidarlar dönemindeki derecede yükselmemiştir. Hiçbir dönemde kadınların toplumsal emeğe, toplumsal hayata, siyasete katılımı Komünist Partisi önderliğindeki iktidarlar dönemindeki kadar olmamıştır. Ve bu büyük başarılar, ekonomik açıdan geri, nüfusunun önemli bölümü çıkış noktasında açlık sınırında yaşayan ülkelerde elde edilmiştir. Bu başarıların temelinde işçi sınıfının Komünist Partisi'nin önderliğindeki siyasi iktidarlar yatmaktadır.

* Her üç sosyalizm deneyimi de, sosyalizmin inşası için barış içinde kullanılabilen zaman dilimi açısından ele alındığında, insanlık tarihi açısından çok kısa bir zaman dilimini kapsayan deneyimlerdir. Sovyetler Birliği'nde bu zaman dilimi iktidarın ele geçirildiğinden, revizyonistlerin kesin egemenliklerini ilan ettikleri 1956 arasındaki 39 yıldır. Bu 39 yılın 4 yılı dış müdahale destekli iç savaş; 1938-1945 arasındaki 7 yıllık dönemi savaşa hazırlık ve dünya savaşı dönemidir. Yani aslında 28 yıllık bir zaman dilimidir. Bir insan ömrünün yarısı kadar bir zaman dilimidir bu. Çin'de ÇHC kurulduktan sonra proletaryanın önderliğinden söz edilebilecek dönem 1949- 1958 arası 9 yıllık dönem; 1958'den 1966'ya kadar egemen olan çizgi Kültür Devrimi sırasında "kapitalist yolcu"lar olarak adlandırılanların çizgisidir. Proleter çizgi BPKD ile "kapitalist yolcu"ları iktidardan uzaklaştırmaya çalışmıştır. 1966-1970 arası iktidardan uzaklaştırılanların bir bölümü, 1974'den itibaren yeniden iktidardadır. 1976'daki yeni Kültür Devrimi girişimi çok kısa sürmüş, iki çizgi arasında iktidar savaşları 1978'de revizyonistlerin kesin hâkimiyeti

ile sonuçlanmıştır. Toplam olarak iyimser bir hesapla 15-20 yıllık bir proleter önderlikli iktidardan söz edebiliriz. Bir insan ömrünün üçte/dörtte birine sığacak bir zaman dilimidir bu. Arnavutluk'ta barış içinde inşa açısından 1947 başlangıç olarak alınırsa 1978'de kesin revizyonist egemenliğe kadar 30 yıllık bir dönem vardır. Fakat bu dönemde de bir dizi kırılma yaşanmıştır.

Değerlendirme yapılırken bu gerçekler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kadar kısa süre içinde, içinden çıkıp gelinen kapitalist toplumdan komünist topluma giden yolda büyük mesafeler alınması; sosyalizmin inşasında çok ilerlenilmesi zaten mümkün değildir. Sosyalist devrim bilindiği gibi kendinden önceki bütün devrimlerden özünde değişik olan bir devrimdir.

Stalin, Leninizmin Sorunları Üzerine adlı eserinde şöyle der:

"Proleter devrimi ile burjuva devrimi arasındaki farkı beş ana noktada toplamak mümkündür:

1- *Burjuva devrimi, genelde, daha devrim açıkça patlak vermeden önce, feodal toplumun bağrında gelişip olgunlaşan kapitalist düzenin biçimleri az çok hazır olarak var olduğunda başlar, proleter devrim başladığında ise, sosyalist düzenin hazır biçimleri hiç yoktur, ya da hemen hemen hiç yoktur.*

2- *Burjuva devrimin baş görevi, iktidarı ele geçirmek ve onu var olan burjuva ekonomisiyle uyum içine sokmaktır, proleter devrimin baş görevi ise, iktidarın ele geçirilmesinden sonra yeni, sosyalist bir ekonomi inşa etmektir.*

3- *Burjuva devrimi, genelde, iktidarın ele geçirilmesiyle **biter**, proleter devrimde ise iktidarın ele geçirilmesi, onun sadece **başlangıcıdır** ve iktidar, eski ekonominin reorganizasyonu ve yenisinin örgütlenmesi için kaldıraç olarak kullanılır.*

4- *Burjuva devrimi, kendini, bir sömürücüler grubunun egemenliğinin yerine bir başka sömürücü grubununkini geçirmekle sınırlar ve bu nedenle eski devlet makinesini un-ufak etmeye ihtiyaç duymaz, proleter devrim ise tüm ve her türlü sömürücü grupları iktidardan uzaklaştırır ve tüm emekçilerin ve sömürülenlerin önderi olan proleterler sınıfını iktidara getirir, bu nedenle o, eski devlet makinesini un-ufak etmeden ve yerine yenisini geçirmeden yapamaz.*

5- *Burjuva devrimi, emekçilerin ve sömürülenlerin milyonluk kitlelerini az çok uzun bir süre için burjuvazinin etrafında toparlayamaz ve bu da tam şundan ötürüdür, çünkü bunlar emekçiler ve sömürülenlerdir, proleter devrim ise, eğer baş görevini, proletaryanın iktidarını sağlamlaştırma ve yeni, sosyalist ekonomiyi kurma görevini yerine getirmek istiyorsa, tam da emekçi ve sömürülenler olarak bunları proletarya ile kalıcı bir ittifak içinde birleştirebilir ve birleştirmek zorundadır." (J.V. Stalin, Leninizmin Sorunları, İnter Yayınları, s. 151-152)*

İçinden çıkıp gelinen binlerce yıllık geçmişe sahip sömürü toplumlarından, sömürsüz bir topluma geçişin devrimidir proleter devrim. Bu geçişin eski devrimlerden çok daha uzun süre alacağı, insanlık toplumunun şimdiye kadar yaşadığı en derin ve en kapsamlı devrim olacağı, eski toplumdan her yönlü kopuşun, yeni yalnızca ya da öncelikle kendini düşünen "ekonomik insan"dan, kendini ancak toplumun genel çıkarı içinde ifade eden özgür birey insana geçişin muazzam zorluklar anlamına geldiği açıktır. Ve eğer bu iş, ülke iktisadi ve sosyal gelişme bakımından ne kadar geri ise o kadar zordur, o kadar uzun zaman gerektire-

cektir. Lenin şöyle der:

"Tarihin zikzaklı karakteri sonucu sosyalist devrime başlamak zorunda kalmış olan ülke ne kadar geri ise, eski kapitalist ilişkilerden sosyalist ilişkilere geçiş bu ülke için o kadar güçtür. Burada yıkma görevlerine yeni, duyulmadık ölçüde zorlukta görevler, özellikle örgütsel görevler eklenir." (Lenin, RKP(B) VIII. PK'nde Savaş ve Barış Üzerine Rapor; Lenin, SE. C. 7, s. 299-300)

Aslında böyle bakıldığında bir insan ömrü bile olmayan 20-30 yıllık bir zaman dilimi içinde işçiler ve emekçilerin kurtuluşu açısından elde edilmiş olanların, sosyalizm yönünde atılmış adımların büyüklüğü karşısında herkesin saygı ile eğilmesi gerekir.

* Her üç sosyalizm deneyiminde de Komünist Partisi öncelikle feodal/yarı feodal yapılarla karşı demokrasi mücadelesinde, **savaşa karşı barış için mücadelede** (Rusya), yarı işgale ve işgale karşı (Çin ve Arnavutluk) anti-emperyalist **bağımsızlık** mücadelesi içinde, **faşizme karşı demokrasi** mücadelesi içinde büyümüş, mücadelenin önderliğini ele geçirmeyi başarmıştır. İktidar ele geçirildiğinde her üç deneyimde çözülmesi öncelikli olan görevler demokratik devrim görevleridir; bu ülkelerde işçiler ve emekçiler henüz yeterli bir burjuva demokrasisi deneyimine bile sahip değildirlir. İşçi ve emekçi kitlelerin büyük çoğunluğu açısından sosyalizm en iyi halde henüz bir ütopyadır. Bu çıkış noktaları bilindiğinde atılan adımların büyüklüğü daha iyi anlaşılır.

* Bu üç sosyalizm deneyiminden yalnızca birincisinde –**Rusya'daki devrimde– burjuvazinin devrilmesi ile birlikte, bilinçli olarak proletarya diktatörlüğü kurulmuştur**. Bolşevik Parti iktidarı hiçbir başka parti ile paylaşmaksızın ele geçirmiştir. Burada da emekçi köylülerin partisi olarak değerlendirilen parti; Sosyal Devrimcilerin sol kesiminin partisinin iktidarda yer alması ilke olarak reddedilmemiş, fakat devrimin gelişmesi içinde bu partinin de Bolşevik Parti'ye düşmanca tavrı nedeniyle bu gerçekleşmemiştir.

* Rusya –sonraki Sovyetler Birliği– deneyiminde, 1917 Şubat Devrimi'ne kadar stratejik hedef olan "işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü"nden; proletarya diktatörlüğü stratejik hedefine geçilmesi, o günün şartlarının yarattığı özel bir durumda Nisan 1917'den itibaren olmuştur. Bu bağlamda Çarlığın devrilmesi ertesinde ortaya çıkan ikili iktidar döneminde, burjuvazinin Çarlığa karşı mücadelede yer alan kesimlerinin iktidarı emperyalist dünya savaşında yer almaya devam etme siyasetini sürdürüp, köylülerin toprak talebini karşılamadığı bir ortamda, kısa süre içinde tecrit olmuş; ikili iktidarda ikinci iktidar odağı olan işçi-köylü/asker sovyetleri emekçiler açısından gerçek iktidar alternatifi, "Bütün iktidar Sovyetlere!" şiarı, "Barış-Ekmek-Özgürlük!" şiarları emekçi yığınların çoğunluğunun şiarları haline gelmiştir. Rusya'da Bolşevik Parti, Sovyet Kongresi'nde alınan bir kararla başlatılan bir ayaklanma ile burjuvazinin "Geçici Devrimci Hükümeti"ni devirmiş, merkezi iktidarı ele geçirmiştir.

Böylece sosyalizm için olmazsa olmaz ön şart, proletaryanın iktidarı başka sınıf-

larla paylaşmadığı siyasi iktidarı, Rusya'da gerçekleştirilmiş, sonraki gelişme içinde bu iktidar eski Rusya'nın diğer alanlarına da genişletilmiş, proletarya diktatörlüğü dünyanın 6'da birini oluşturan bir alanda gerçek haline gelmiş, emperyalizm/kapitalizm tarihinde şimdiye kadar yaşadığı en büyük hasarı görmüştür. **Sovyetler Birliği deneyimi bugüne kadar yaşanan sosyalizm deneyimleri içinde varılabilmiş olan en ileri noktayı gösteren deneyimdir.** Sosyalizmin inşasından gerçek anlamda söz edilebilecek tek ülkedir Sovyetler Birliği. Bu yüzden geri dönüş sorununda öncelikle bu deneyimin değerlendirilmesi zorunludur.

* Diğer iki sosyalizm deneyiminde de devrim ertesi kurulan iktidarlar **proletarya diktatörlükleri değil**, proletaryanın, devrimde yer alan sınıflarla ittifakının ifadesi olan "Halk iktidarlari", **halkın demokratik diktatörlükleridir.**

Çin'de 1949'da kurulan iktidar, halkı oluşturan sınıfların, işçilerin–köylülerin–küçük burjuvazinin ve milli burjuvazinin ortak iktidarıdır. Mao Zedung bunu hiçbir yanlış anlamaya meydan vermeyecek berraklıkta açıklamaktadır. Mao "Demokratik Halk Diktatörlüğü Üzerine" başlıklı 30 Haziran 1949 tarihli yazısında şöyle demektedir:

"Halk kimdir? Çin'in şimdi içinde bulunduğu aşamada halk işçi sınıfı, köylülük, şehir küçük burjuvazisi ve milli burjuvazidir. Bu sınıflar işçi sınıfının ve Komünist Partisinin önderliğinde kendi devletlerini kurmak ve kendi hükümetlerini seçmek için birleşirler." (MZD, SE, C. 4, s. 450)

Mao bir başka yerde "Milli burjuvaziyle siyasi, iktisadi ve örgütsel bakımdan bir cephe kurmuş bulunuyoruz." (Mao Zedung, "Zengin köylülerin ele alınmasıyla ilgili taktikler konusunda görüşlerin bildirilmesi isteği", C. 5, Aydınlık Yayınları, s. 26) demektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin bayrağındaki beş yıldızdan ortada olanı Komünist Partisi'ni, diğer dört yıldız ÇHC'de iktidarda olan dört sınıfı temsil etmektedir.

Buradan, cephe iktidarı içinde önder konumda yer alan işçi sınıfı dışındaki sınıfları siyasi iktidardan uzaklaştırma, bilinçli olarak proletarya diktatörlüğüne yönelme –kültür devrimine gelene dek– sözkonusu değildir. Halk diktatörlüğü şartlarında sosyalizmin varlığı ve sosyalizmin inşasından söz edilmektedir. Mao Zedung 14 Haziran 1954'de yaptığı "ÇHC Anayasa taslağı üzerine" başlıklı konuşmasında şöyle demektedir:

"Bizim Anayasamız sosyalist tipte bir Anayasadır. (...)

İki temel ilkemiz vardır: Demokrasi ilkesi ve sosyalizm ilkesi. Bizim burjuva demokrasisi değil, halk demokrasisidir, yani proletaryanın önderliğinde ve işçi köylü ittifakına dayanan bir demokratik halk diktatörlüğüdür. Halk demokrasisi ilkesi Anayasamızın tümüne hâkimdir. Diğer sosyalizm ilkesidir. Sosyalizm bizim ülkemizde şimdiden vardır. Anayasa sosyalist dönüşümün tamamlanmasını ve ülkemizde sosyalist sanayileşmenin gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Bu bizim ilkemizdir." (Mao Zedung, C. 5, s. 164-165)

ÇHC'nde BPKD döneminde proletarya diktatörlüğünün sosyalizm için ön şart olduğu düşüncesi propaganda edilmiş, fakat bu kısa dönemde atılan adımlar da kısa süre içinde geri alınmış, revizyonist karşı devrim kısa süre için uzaklaştırıldığı iktidara yeniden ve daha güçlü geri dönmeyi becermiştir.

Arnavutluk Halk Cumhuriyeti'ne gelince, bu cumhuriyet, Arnavutluk halkının işgalci emperyalistler ve onların işbirlikçilerine karşı ulusal kurtuluş mücadelesinde yer alan sınıfların oluşturduğu halk iktidarı olarak kuruldu.

Enver Hoca'nın önderliği döneminde kaleme alınan resmi AEP tarihinde şunlar denmektedir *"Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin esas toplumsal itici güçleri işçi sınıfı ve yoksul ve orta köylülüktü. Bunun yanında mücadelede kentlerin küçük ve orta burjuvazisi de yer aldı. İşçi sınıfı ulusal kurtuluş mücadelesinde önderlik rolünü oynadı. Bu rol Arnavutluk KP aracılığıyla gerçekleştirildi."* (AEP Tarihi, Almanca, 1971, Naim Frasheri Verlag, s. 253)

Sözkonusu komünist partisi, kendisini halk iktidarının ilk yıllarında da hâlâ "Demokratik Cephe" ardında gizleyen, iktidarda olduğu halde açıkça ortaya çıkmayan bir partidir. Açıkça ortaya çıktığı dönemde de ismini, Enver Hoca'nın verdiği bilgiye göre (Bkz. Stalin'le Karşılaşmalar/ Begegnungen mit Stalin, Erinnerungen, Alm., Tirana, 1984, ikinci baskı. S. 69) Stalin'in de önerisi ile Arnavutluk Emek Partisi'ne dönüştüren partidir.

AKP, ajitasyon ve propaganda faaliyetinde kendisini ulusal-demokratik-antifaşist hedeflerle sınırladı. Uzak hedef olarak sosyalizm-komünizmin propagandasından uzak durdu. O propaganda ve ajitasyonunda "tüm dürüst Arnavutlara" yöneldi ve *"herkesi ULUSAL KURTULUŞ için, FAŞİST İŞGALCİLERE KARŞI mücadeleye"* çağırdı. (AEP Tarihi, Alm., s. 115, Türkçesi s. 93)

Bu mücadeleden ortaya çıkması gereken *"demokratik halk hükümeti"*, somut sosyo-ekonomik durumda doğal olarak çoğunluğunu köylülerin oluşturacağı işçi-köylü ittifakına ve *"dürüst milliyetçilerle"* ittifaka dayanıyordu. Ajitasyon ve propagandada "proletarya diktatörlüğü", "sosyalist görevler" ve "sosyalizm" vs. gibi siyasi hedefler görülmüyordu.

Kurucu Meclis 11 Ocak 1946'da Arnavutluk'u **Halk Cumhuriyeti** ilan etti ve başında Enver Hoca'nın bulunduğu yeni hükümeti seçti. Hükümet tarafından hazırlanan anayasa taslağı kamuoyu önünde tartışmaya sunuldu. İki aylık açık tartışmadan sonra kurucu meclis anayasayı kabul etti. Arnavutluk HC'nin bu ilk anayasasında ne proletarya diktatörlüğünden, ne de sosyalizmden vs. söz edilmektedir.

Oysa tarihte şunlar tespit edilmektedir: *"Anayasanın kabul edilmesiyle birlikte demokratik halk düzeninin proletarya diktatörlüğünün devleti olarak siyasi örgütlenme süreci tamamlandı."* (AEP Tarihi, Alm., s. 296, Türkçesi AEP Tarihi, -2, Yurt Kitap-Yayın, İkinci Basım, Mart 1990, s. 39)

Yani emekçi nüfusun daha baştan bunun proletarya diktatörlüğü olduğunu bile bilmediği bir proletarya diktatörlüğü.

Kısaca ne Çin'de, ne de Arnavutluk'ta siyasi iktidar hiçbir dönemde "proletarya diktatörlüğü" olmamıştır.

Bu yüzden bu ülkelerde sosyalizmden söz etmek, en iyi halde isteğin bir ifadesi olabilir.

Bizim de parçası olduğumuz 1960'lı yılların ikinci yarısından sonra öncelikle ÇKP çevresinde ve MZD temelinde yeniden oluşan Dünya ML Hareketi ne yazık ki Proletarya Diktatörlüğü'nün olmadığı bir ülkede sosyalizmden söz etmenin doğ-

ru olmadığını görmemiş; daha da ileri gidip ÇKP'nin –bir bölümü ÇKP/AEP ayrılığından sonra AEP'nin– önderliğindeki deneyimleri, sosyalizmin inşası konusunda Sovyetler Birliği deneyimini de aşan deneyimler olarak savunmuştur.

Kuşkusuz bu hata, aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı ertesinde, proletarya diktatörlüğünü komünist partisinin devrimde ve devlette öncülük/önderlik rolüne indirgeyen ve halk demokrasilerini de “proletarya diktatörlüğünün bir biçimi” ilan eden, Dünya Komünist Hareketi'nin bize miras bıraktığı bir hatadır. Bu hata pratik sınıf mücadelesinde demokratik halk diktatörlüklerinde hem iktidar ortağı olan eski burjuva sınıflara karşı, hem de yeni toplum içinde oluşan yeni burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini zayıflatmıştır. Burjuvazinin bir kesiminin sosyalizmin inşasına katılabileceği teorileri, yalnızca revizyonistler tarafından değil, kimi marksist-leninistler tarafından da açıkça savunulabilmiş, Marksizm-Leninizm açısından bu hatanın pratik sonuçları çok yıkıcı olmuştur.

*** Aslında “Proletarya Diktatörlüğü altında sosyalizmin inşası”ndan bugüne dek gerçek anlamda söz edebileceğimiz tek ülke Sovyetler Birliği'dir.**

İkinci Dünya Savaşı ertesinde antifaşist-anti işgalci, demokrat cephe hükümetleri biçiminde kurulan, objektif olarak Dünya Proleter Devrimi'nin gücü olan, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki kamplaşmada Sovyetler Birliği çevresinde “Sosyalist Kamp” içinde yer alan ülkelerin (“Doğu Bloku ve ÇHC, Kore DHC, Vietnam, Laos, Kamboçya, Küba) hiçbirinde bu cephe hükümetleri içinden burjuvazinin temsilcileri bilinçli ve kitlesel bir sınıf mücadelesi ile dışlanıp, proletarya diktatörlükleri kurulmamıştır. Tersine, cephe hükümetleri, cephe iktidarlara, proletarya diktatörlüğünün özgün bir biçimi olarak değerlendirilmiş; bu anlamda da proletarya diktatörlüğüne bilinçli yönelme söz konusu olmamıştır. Proletarya diktatörlüğünün özgün bir biçimi en baştan itibaren var olduğuna göre, proletarya diktatörlüğünü kurmak için mücadeleye gerek de yoktur. Proletaryanın iktidarda zaten öncü/önder güç olduğundan yola çıkılarak ekonomide devletleştirilen ve kolektifleştirilen sektörler “sosyalist” ekonomi kategorisi içinde ele alınmış, Komintern'in 1928 Programı'nın **“İktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, sosyalist ekonomi biçimlerinin gelişmesinin ve proletaryanın kültürel büyümesinin zorunlu ön koşuludur.** Proletarya kendi doğasını yeniden biçimlendirir, insan faaliyetinin her alanında topluma rehberlik edecek kadar olgunlaşır, diğer sınıfları da bu dönüşüm sürecine katar ve böylece bir bütün olarak sınıfların tamamen ortadan kaldırılmasının temelini yaratır.” (Komintern Programı, İnter Yayınları, s 40-41) tespitleri adeta unutulmuştur.

(Çin'deki BPKD Hareketinde evet sosyalizm için proletarya diktatörlüğünün ön şart olduğu savunulmuş, pratikte de burjuva unsurların iktidardan uzaklaştırılması yönünde kimi adımlar atılmıştır. Fakat bu yapılırken, aynı zamanda geçmişte yapılan kimi hatalar da –örneğin Çin'in şartlarında sosyalizmi milli burjuvazinin bir kesimi ile birlikte inşa etme düşüncesi– savunulmaya devam edilmiştir.)

Bundan dolayı, gerçek anlamda sosyalizmi inşa deneyimi Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi inşa deneyimi ile sınırlıdır. Halk demokrasilerinde, halk demokrasilerinden proletarya diktatörlüğüne, dolayısı ile sosyalizme geçiş işi gerçekleştiril-

memiştir. Sosyalizmi inşa deneyimlerini değerlendirirken bu yüzden öncelikli olarak Sovyetler Birliği deneyimi temel alınmak zorundadır.

IX. Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmi inşa deneyiminden çıkardığımız kimi dersler

Siyasi alanda:

* **Proletarya Diktatörlüğü sistemi**, burjuvazi üzerinde diktatörlük iken, **işçiler ve emekçiler için olabilecek en gelişmiş, en ileri demokrasidir**. Bu alanda Sovyetler Birliği deneyiminde gördüğümüz muazzam devrimci dönüşümler ve kazanımlar yanında, kimi önemli hataların da yapılmış olduğudur.

Gelecek açısından proleter demokrasinin en ileri burjuva demokrasisinden daha ileri bir demokrasi olduğu, olmak zorunda olduğu bilinçlere kazınmalıdır. Komünistler burjuva demokrasisinin en ileri noktasında burjuvazinin çoğunlukla lafta savunduğu insan hakları, hukukun üstünlüğü, din/inanç özgürlüğü, basın özgürlüğü, düşüncesini açıkça savunma özgürlüğü vb. ilkelerine sahip çıkmak, bunları sonuna kadar savunmak, uygulamak ve ilerletmek zorundadır.

Bu bağlamda proletarya diktatörlüğü adı altında yer yer demokratik haklara sahip çıkılmasında burjuvazinin gerisine düşülmüş olduğu olgudur. Örneğin işkencenin ilkesel olarak reddi; idam cezasının yasalardan çıkarılması vb. konularında Sovyetler Birliği ve Komünistler dünya çapında öncü rolü oynamamıştır.

Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın öncü, ileri kesiminin proletaryanın diğer kesimleri üzerinde diktatörlüğü de değildir. **Proletarya diktatörlüğü kurulduğu ülkede her zaman işçi ve emekçi kitlelerinin büyük çoğunluğunun –bu aynı zamanda toplumun çoğunluğunun– desteğine sahip olmak, büyük çoğunluğunun onayına dayanmak zorundadır**. Bu ancak proletaryanın Komünist Partisi içinde örgütlenen öncü kesiminin proletaryanın ve emekçilerin çoğunluğunu kendi programına kazanması temelinde; bu program etrafında kitlelerin kendi sınıfsal kitle örgütleri üzerinden (sendikaların/değişik toplumsal katmanların kendi özel kitle teşkilatlarının/kooperatiflerin/sovyetlerin) birleştirilmesi temelinde olabilir. Bu bir yandan ekonomi siyasetinin kitlelerin sürekli artan maddi ve kültürel ihtiyaçlarını maksimum gidermeye yönelik bir siyaset olmasıyla, diğer yandan yanlış görüşlere karşı sürekli ideolojik mücadele ve eğitimle sağlanır. İdeolojik mücadele doğru görüşlerle, yanlış görüşlerin mücadelesidir. Sürekli. Ve bu mücadelede şiddete/zora yer yoktur. Eğer bu başarılmazsa, proletarya diktatörlüğü işçi sınıfı ve emekçilerin büyük çoğunluğunun desteğine sahip bir iktidar değilse; bu proletarya diktatörlüğü değildir; yıkılmaya mahkûmdur. Proletarya diktatörlüğü proletarya ve emekçi kitleleri her gün, yeniden kendine kazanmak zorundadır. Proletarya diktatörlüğü şartlarında sınıf mücadelesinin kesintisiz sürdürülmesi zorunluluğunun bir gereksesi budur. Bu

bağlamda en önemli sınıf mücadelesi alanlarından ideolojik mücadele alanında Sovyetler Birliği'nde yer yer önemli yanlışlar yapılmış olduğu olgudur. En önemli yanlış bizce ideolojik mücadelede şiddet tedbirlerinin çok yaygın kullanımı olmuştur. Yanlış görüşler ideolojik mücadele içinde mahkûm edilirken, yaygın bir biçimde yanlış görüş savunucuları "ajan" ilan edilip, idamla, ağır hapis cezaları ile cezalandırılmışlardır. Partinin resmi çizgisine eleştiri getirenlerin büyük çoğunluğuna karşı alınan idari/cezaî tedbirler, sonuçta canlı bir tartışma ortamını ortadan kaldıran bir rol oynamıştır. Burjuva unsurlar böyle bir ortamda seslerini çıkarmayarak, tersine parti yöneticilerine, en başta da Stalin'e, bizzat Stalin'in deyişiyle "kulakları tırmalayıcı", "iğrenç", "rahatsız edici" övgülerle kendilerini daha iyi gizlemeyi, "kendi zamanları"nın gelmesini beklemeyi becerebilmişlerdir.

Bu "muhalif görüş savunucularının ajan ilan edilmesi" olgusu, sapla samanın birbirine karışmasını ve bilinçli karıştırılmasını beraberinde getirmiş, kuşkusuz var olan bir çok gerçek ajan yanında, bir dizi muhalif görüş sahibi veya bilinçli olarak gammazlanan komünist/devrimci insan da idam ve ağır hapis cezaları-na çarptırılabilmiştir.

(Sovyetler Birliği'nde geniş çapta tutuklamaların, yargılamaların yaşandığı 1934-1938 yılları arasındaki "Temizleme Dönem"inde NKVD (İçişleri Halk Komiserliği) görevinde önce 1936'ya kadar Yagoda bulunuyordu. Bu görevi Menjinsky'den devralmıştı. Diğerleri yanında Kamenev ve Zinovyev'in idama mahkûm edildikleri ilk Moskova duruşmalarının temelini teşkil eden soruşturmaları yürüten sorumlu olan Yagoda, 1936 Eylül'ünde görevinden alındı, yerine Nikolay Yeşov getirildi. Yagoda Mart 1937'de tutuklanarak, yeni Moskova duruşmalarının sanıklarından biri haline geldi. Diğer suçlamaların yanında Menjinsky ve Maxim Gorki'yi zehirleme ile de suçlanan Yagoda idama mahkûm edildi. Mart 1938'de idam edildi.

Nikolai Yeşov 1936-1938 arasındaki "temizlik" soruşturmalarının bir numaralı sorumlusudur. O da Aralık 1938'de görevinden alınır. Yerine Lavrenti Beria getirilir. Yeşov 10 Nisan 1939'da, 1930'dan beri değişik yabancı gizli servislere ajanlık hizmet sunmakla, Stalin'i öldürmek için düzenlenen bir komplo içinde yer almakla suçlanır. Şubat 1940'da idama mahkûm edilir ve idam edilir.

Lavrenti Beria 1938'den 1953'e kadar NKVD'nin başında kalır. Stalin'in ölümünden sonra yapılan MK toplantısında, 26 Haziran 1953'de Nikita Kruşçev'in düzenlediği bir komplo ile tutuklanır. İngiltere için casusluk yapmakla suçlanarak ölümüne mahkûm edilir. Aralık'ta kurşuna dizilir.

Kısaca, resmi Sovyet tarihine göre 1934'den itibaren istihbarat teşkilatı/gizli polisin birinci derecede sorumlusu olanların dördü de yabancı gizli servislere ajanlık yapmışlardır! İlginç olan bunların döneminde takibata uğrayıp mahkûm edilenlerin çoğunun da suçu "ajanlık"tır.

Burada bir şeylerin yanlış olduğu ortadadır.

Yanlışlığın esası proletarya diktatörlüğünün güvenliğinin giderek partiyi kontrol eder hâle gelen gizli polis teşkilatı üzerinden sağlanmaya kalkılmasıdır.

Proletarya diktatörlüğünün tek gerçek güvencesi işçi sınıfı ve emekçilerin ken-

di iktidarlarına sahip çıkmalarıdır.

Proletarya diktatörlüğü işçi ve emekçi kitlelerin yönetime doğrudan katıldıkları ve bu doğrudan katılımın sürekli arttığı bir iktidar biçimidir. Başlangıçta Sovyetler bu bağlamda gayet olumlu bir rol oynadılar. Fakat gelişme Sovyetlerin doğrudan demokrasi örgütleri rolünün giderek zayıflaması, Sovyetlerin şekilsel örgütler haline dönüşmesi biçiminde oldu. Memurların bizzat halk tarafından seçilmesi ve her an geri çağırılması ilkesi hemen hemen hiçbir dönemde tam anlamıyla uygulanamadı. Önemli konularda parti önderliğinde geniş tartışma kampanyaları yürütüldü. Örneğin 1936 Anayasası konusunda yürütülen kitle tartışması buna bir örnektir. Fakat örneğin böyle önemli konularda doğrudan demokrasinin halk oylaması/referandum yoluyla işletilmesi düşünülmeyi, uygulanmadı. Merkezi 5 yıllık ekonomi planlarının hazırlanmasında da kitlelerin doğrudan katılımı gayet sınırlıdır. Kısaca **kitlelerin yönetime doğrudan katılması, doğrudan demokrasinin unsurlarının giderek daha yaygınlaştırılması konusunda ilk sosyalizm inşa deneyiminde önemli eksiklik ve hatalar yapılmıştır.**

Bu eksiklik ve hataların bir sonucu emekçi kitlelerin çoğunluğunun sosyalist inşayı kendi dışlarında, kendileri adına planlanan; kendilerinin rolünün ise plan hedeflerine ulaşmak için çalışmak olduğu bir şey olarak görmeleri olmuştur. Her şeyin planlayıcısı olan parti her şeyi en iyi bilmekte ve yapmaktadır! "Parti, Parti her zaman haklıdır." (Bu Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde parti marşının adı ve nakaratı idi. Parti de zaten onun önderi olan ile özdeştiir. AEP'nin en temel sloganlarından biri "Parti Enver/ Enver Parti" idi! vb.) Ayrıca aykırı görüşler savunmak da pek hayırlı değildir. Böyle bir atmosferde revizyonizmin kesin egemenliğini kurmasına kitlelerden önemli bir tepki gelmemesinde şaşılacak hiçbir şey yoktur.

Burada fakat bunun ilk deneyim olduğu, dayanılacak, öğrenilecek bir geçmiş deneyim bulunmadığı, birçok şeyin deneme yanılma yoluyla öğrenilmek zorunda bulunulduğu, bu deneyimin yaşandığı toplumun önemli bir demokrasi geçmişi bulunmadığı, işçi ve emekçi kitlelerin bilinç ve kültür seviyelerinin gelişmiş ülkelere göre çok geri olduğu, "her şeyi en iyi bilen kurtarıcı kişi kültü"nün içinden çıkıp geline toplumlarda egemen olduğu, kullanıma açılan doğrudan demokrasi yollarının da kitlelerce yeterince kullanılamadığı da bilinmelidir.

* **Sosyalizm**, –ya da Komünizmin **alt** evresi, kapitalizmden henüz yeni çıkıp geldiği biçimiyle eski toplumun pisliklerini henüz içinde taşıyan, paylaşımında henüz burjuva hukukunun dar çerçevesini aşamamış olan toplum evresi– **çok uzun bir süreyi kapsayan bir kesintisiz devrim sürecidir.** Proletarya Diktatörlüğü bu evreden bir üst evreye geçişin garantisi, olmazsa olmaz iktidarındır. **Bu evreden kısa sürede komünizme geçilemez.** Hele hele **bir ülkede bu geçişin tek başına gerçekleştirilmesi mümkün değildir.** Tek ülkede uluslararası alanda proleter devrimin zaferi için çok şeyler yapılabilir, uluslararası alanda Komünizme geçişin şartlarını yaratmak için sosyalizmin inşasında büyük ilerlemeler kaydedilebilir, fakat etrafı emperyalizmle sarılı tek bir ülkede Komünizme ge-

çilemez! Komünizm herkesin her işi yapabilecek eğitime sahip olduğu, herkesin hiçbir dış zorlama olmaksızın toplumsal zenginliğe maksimum katkısı gönüllü olarak yaptığı ve toplumsal zenginlikten kendi belirlediği ihtiyacı ölçüsünde aldığı, bayrağında “herkes yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre” yazan bir bolluk toplumdur. Komünizm kafa-kol emeği arasındaki farklılıkların, kırla-kent arasındaki farklılıkların ortadan kalkmış olduğu, çalışmanın yaşamak için bir zorunluluk olmaktan çıkıp yaşamın ilk gereksinimi haline geldiği, devletin sönüp gitmiş olduğu, insanların yönetiminin yerini şeylerin yönetiminin almış olduğu; kapitalist toplumunun “ekonomik insan”ı ile düşünülemeyen olan, **yeni bir insanın** toplumdur. Bu toplum ancak çok uzun süreli bir sosyalizm evresi ardından, bütün dünya sosyalist olduktan sonra geçilebilir bir toplumdur. “Dünya Proletarya Diktatörlüğü” Komünizme geçiş için ön şarttır. 1928 Komünist Enternasyonal Programı’nda, “Kapitalizmden Sosyalizme geçiş dönemi ve Proletarya Diktatörlüğü” başlıklı IV. Bölümde şu tespitler vardır:

*“Kapitalist toplum ile Komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşümü dönemi yatar. Buna bir de siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, bu dönemin devleti **proletaryanın devrimci demokratik diktatörlüğünden** başka bir şey olmaz. **Emperyalizmin dünya diktatörlüğünden proletaryanın dünya diktatörlüğüne geçiş, proletaryanın mücadeleleri, yenilgileri, zaferleriyle dolu uzun bir dönemi** (bby); kapitalist sistemin genel krizinin sürdüğü ve sosyalist devrimlerin olgunlaştığı, yani proletaryanın burjuvaziye karşı iç savaşlar verdiği bir dönemi; devrimci proletaryanın sosyalist hareketleri olmamakla birlikte, emperyalizmin hakimiyetini sarstıkları ölçüde, nesnel olarak proleter dünya devriminin bir bileşeni haline gelen bir ulusal savaşlar ve sömürge isyanları (1950-60’lı yıllardan bu yana “yeni sömürge isyanları” –BN) dönemi; kapitalist ve sosyalist sosyo-ekonomik sistemlerin dünya ekonomisi içinde hem ‘barışçıl’ ilişkiler hem de silahlı çatışmalarla yan yana oldukları bir dönemi; sosyalist Sovyet Devletleri birliğinin kurulduğu bir dönemi; emperyalist devletlerin onlara karşı savaşlar dönemini; bu devletlerin sömürge (yeni sömürge –BN) halklarıyla gittikçe daha sıkı işbirliği dönemini kapsar.*

(...)

Sosyalizmin zaferi ilk önce birkaç kapitalist ülkede ve hatta tek bir ülkede bile mümkündür. Fakat proletaryanın bu tür her zaferi dünya devriminin temelini genişletir ve kapitalizmin genel krizini daha da derinleştirir.

(...)

Sosyalist dünya ekonomisinin uzun yoğun inşaa dönemi, ancak proletaryanın tüm dünyada tam zaferi ve iktidarını sağlamlaştırmasıyla başlayacaktır.

(...)

Bir bütün olarak geçiş dönemi, sömürücülerin direnişinin amansızca bastırılması, sosyalizmin inşasının örgütlenmesi, halk kitlelerinin sosyalizm ruhuyla yeniden eğitilmesi ve sınıf ayrılıklarının adım adım yok edilmesiyle karakterizedir. Geçiş döneminin toplumu ancak bu büyük görevleri yerine getirdiği ölçüde komünist topluma dönüşmeye başlar.

*Bu nedenle **dünya proletaryasının diktatörlüğü** kapitalist dünya ekonomisinden sosyalist dünya ekonomisine geçişinin en temel ve tayin edici ön koşuludur. Bu*

diktatörlük ise ancak sosyalizmin tek tek ülkelerde veya ülke gruplarında zaferiyle kurulabilir. Yeni kurulan proleter cumhuriyetlerin hali-hazırda var olanlarla ittifak kurmasını, bu federasyonlar ağının –emperyalizmin boyunduruğunu kıran sömürgeleri de (yeni sömürgeleri de –BN) yanlarına alarak– durmadan büyümesini ve bu federasyonların sonunda insanlığın devlet olarak örgütlenmiş dünya proletaryasının hegemonyası altında birliğini gerçekleştiren Dünya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği haline gelmesini gerektirir.” (KE Programı. İnter Yayınları, s. 39-41; Alm. KE 6. Kongre Tutanağı cilt II, Program, s. 64-65)

Komünizme geçişten söz etmek için önce Dünya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği hedefine varmış olmamız gereklidir.

İlk sosyalizm deneyiminde ne yazık ki bu gerçek, bir ülkede Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde sosyalizmin inşasında elde edilen muazzam başarılar abartılarak unutulmuş, çok erken bir dönemde “sosyalizmden komünizme tedricen geçiş”ten söz edilmeye başlanmıştır.

Sovyetler Birliği’nde Kulaklara karşı zaferin kazanılmış olduğunun, Kulakların sınıf olarak tasfiye edildiğinin ilan edildiği 17. Kongre’den (1934) başlayarak “sosyalizmin zaferi”nden ve “ülkede kapitalizmin restorasyonunun son kaynaklarının yok edildi”ğinden söz edilmeye başlanılır. (Bkz. SBKP(B) Tarihi, İnter Yayınları, s. 349) Gerçekten de SBKP (B) MK’nin 5 Ocak 1930’da aldığı bir kararla başlatılan Kulaklar sınıfını, hızlandırılmış kolektifleştirme yoluyla tasfiye etme siyaseti, 1934’e kadar muazzam başarılar elde eden bir devrimdi. Kulaklar Sovyetler Birliği’nde sömürücü sınıfların en kalabalığı idi. Bu sınıf tasfiye edildi. Fakat bu büyük devrim hareketinin **“ülkede kapitalizmin restorasyonunun tüm kaynaklarının kurutulduğu” anlamına geldiğinin söylenmesi, kazanılan muazzam başarının abartılması; bir yandan küçük üretimin her gün yeniden kapitalizmi ürettiği gerçeğinin atlanması; diğer yandan sosyalist üretimin kolektiflerde cisim bulan kesiminin grup mülkiyetine dayandığının, bunun içinde küçümsenmeyecek tehlikeler ve tehditler barındırdığının görülmemesi anlamına geliyordu.** 17. PK’nde verilen rakamlara göre tarım alanında köylü işletmelerinin kolektifleştirilme yüzdesi henüz % 65 idi! (Stalin, Eserler, C. 13, s. 284) Sektörlere göre tahıl ekim alanlarında sektörlerin işlediği ekim alanının tüm ekim alanına oranı şöyle idi:

Sovyet çiftlikleri tüm tahıl ekim alanının % 10,6’sını ekiyordu. Yani tarımın en önemli alanında tam toplumsal mülkiyet olan devlet çiftlikleri tüm tahıl ekim alanının %10’undan biraz fazlasını elinde bulunduruyordu. Tahıl ekim alanının % 73,9’unda Kolektif çiftlikler faaliyet gösteriyordu. Burada sözkonusu olan evet toplumsal mülkiyetti, ama bu tüm topluma ait olan değil, sözkonusu kolektifin grupsal mülkiyeti biçimindeki alt düzeydeki bir toplumsal mülkiyetti. Tahıl ekim alanının % 15,5’i ise 1933’de hala “bireysel işletmeler”in elinde idi. Yani küçük üreticilerin işledikleri ekim alanı payı, devlet çiftliklerinin payından fazla idi. Yalnızca bu bile aslında 1934’de Sovyetler Birliği’nde “kapitalizmin restorasyonunun tüm

kaynaklarının kurutulduğu” tespiti ne kadar tehlikeli ve yanlış olduğunu göstermeye yeter. (Rakamlar için bkz. Stalin, XVII. PK’ne Siyasi Faaliyet Raporu; SE, C. 13, s. 284)

Kaldı ki, hem bu dönemde hem de daha sonra kolektif çiftliklerin esas biçimi olan artellerde kolektif çiftçilerin eline hiç de küçümsenmeyecek oranda toprak/ envanter/hayvan “özel kullanım” için verilir.

1936 Anayasası’nın 7. maddesinde;

“Her kolektif köylü, ev idaresi tarımsal artel statüsü gereğinde, toplumsal kolektif çiftlikten aldığı ana gelirden başka, kişisel kullanımı için daha küçük bir çiftlik toprağına ve çiftlik toprağı üzerinde bir yan işletmeye, bir eve, yarar hayvanları ve kümes hayvanlarıyla küçük tarım envanterine sahiptir.” denir. (Stalin, Eserler, C. 14, s. 107)

Üstüne üstlük Anayasa madde 10’da;

*“Yurttaşların kendi çalışmalarıyla elde ettikleri gelir ve tasarruflar, konut, eve ait yan işletmeler, ev işleri ve ev idaresi eşyaları, kişisel ihtiyaç ve konfor eşyaları üzerindeki kişisel mülkiyet hakkı ve vatandaşların kişisel mülkiyet üzerindeki **miras hakkı** yasalarla güvence altına alınmıştır.”*

Grup mülkiyeti olan kolektif çiftlikler bağlamında ise Anayasa’da bunların “sürekliği” öngörülmektedir. Madde 8 şöyledir:

“Kolektif çiftliklerin kullandıkları topraklar, parasız ve süresiz kullanım amacıyla, yani sürekli olarak ve senet üzerinde kendilerine verilmiştir.”

1917-1936 yılları arasında proletarya diktatörlüğü şartları altında burjuvazinin tasfiyesi konusunda atılan adımlar, elde edilen başarılar muazzamdır. Gerçekten de eski egemen sınıflar sınıf olarak tasfiye edilmiştir. Fakat hâlâ küçük mülkiyet ve küçük üretim somutunda kapitalizmin küçümsenmemesi gereken bir tabanı vardır. Bunun yanında toplumsal mülkiyetin egemen biçimi kolektif mülkiyettir. Kolektif mülkiyet, proletarya diktatörlüğü şartlarında sınırlı olarak sosyalist mülkiyet; kolektiflerin üretimi sınırlı olarak sosyalist üretim olarak değerlendirilebilir. O kolektif mülkiyet içinde de –büyük kooperatif ve kolektiflerde– grup mülkiyetinin yanında ayrıca özel mülkiyet de vardır. Durumun bu olduğu yerde “kapitalizmin restorasyonunun tüm kaynaklarının kurutulduğu” tespiti ne yapılması, istegin gerçek yerine geçirilmesidir.

Bu bağlamda Stalin 1936’da Anayasa tartışmalarında Anayasa taslağının birinci maddesinde yer alan “SSCB işçi ve köylülerin sosyalist devletidir.” ifadesinde yer alan “köylüler” yerine “kolektif köylü” ya da “sosyalist tarımın emekçileri” sözcüğünün geçirilmesi önerisine karşı çıkarken şöyle diyor:

*“Aynı şekilde ‘köylü’ sözcüğünün ‘kolektif köylü’ ya da ‘sosyalist tarımın emekçileri’ sözcüğüyle değiştirilmesi de yanlış olurdu. Birincisi, **köylüler arasında kolektif köylüler dışında daha bir milyondan fazla kolektif olmayan köylü çiftlikleri bulunuyor.**(bby) Onlara ne olacaktır? Bu öneriyi yapanlar bu köylüleri tamamen dikkate almamayı mı öneriyorlar? Bu hiç de akıllıca bir iş olmazdı. İkincisi **köylülerin çoğunluğu kolektif çiftlikler işletiyor olsa da, bunların köylü olmaktan, bireysel çiftlik sahibi olmaktan, kendi çiftliğine sahip olmaktan vazgeçtiği anlamına gelmez.** (bby)”* (SE, C. 14, s. 95)

Böyle bir ekonomik temelle “sosyalist toplumun inşasının tamamlanması”ndan

ve “komünist topluma tedricen geçiş aşamasına girilmiş olduğu”ndan söz etmek (SBKP(B) Tarihi, SE, C. 15, s. 391) yanlış, yanlıştır.

Bu yanlışlar aslında küçük mülkiyete, küçük üreticilere; onlar yanında Stalin’in deyimiyle “köylü olmaktan vaz geçmeyen” kolektif köylülerinin çoğunluğunun çıkarlarına yarayan, sosyalizm adına onları geliştirme siyasetini savunanlara yarayan, onların “geri dönüş”te kullandığı yanlışlardır.

Benzer bir ‘tehlikelerin küçümsenmesi’, durumun olduğundan olumlu ve iyi görülmesi yanlısına, Sovyetler Birliği’nin iç sınıfsal/siyasi durumunun değerlendirilmesinde de düşülmüştür.

Stalin “Anayasa Taslağı Üzerine” yazısında Sovyetler Birliği’nin sınıfsal yapısından söz ederken haklı olarak “bütün sömürücü sınıfların tasfiye edildiği” tespiti ni yaptıktan sonra:

“Kalan işçi sınıfıdır.

Kalan köylülerin sınıfıdır.

Kalan aydınlardır.” der (SE, C. 14, s. 75); sonra bu toplumsal grupların/sınıfların da kapitalist toplumdakilerden değişik olduğunu ortaya koyar. Sovyet toplumunun sınıfsal yapısında yaşanan değişikliklerin ne anlama geldiği sorusuna ise şu cevabı verir:

“Bu değişiklikler birinci olarak işçi sınıfı ile köylülük arasında, aynı zamanda bu sınıflarla aydınlar arasındaki sınır çizgilerinin kaybolmakta olduğunu, eski sınıf kapallılığının kaybolmakta olduğunu göstermektedir. Bu sosyal gruplar arasında mesafelerin giderek azaldığı anlamına gelir.

Bu değişiklikler ikinci olarak bu sosyal gruplar arasındaki ekonomik zıtlıkların kaybolduğunu, silinmekte olduğunu göstermektedir.

Son olarak bu değişiklikler, sözkonusu sosyal gruplar arasındaki politik zıtlıkların ortadan kalkmakta, silinmekte olduğunu göstermektedir.” (SE, C. 14, s. 76)

Burada yapılan tespitler gerçeğin yalnızca bir yanını gösteren, tehlikelere dik kat çekmeyen, tek yanlı tespitlerdir. Çizilen toplum resmi adeta tam bir uyum içinde, hep birlikte sosyalizmi inşa eden bir toplum resmidir.

İşçi sınıfı ile köylüler ve aydınlar arasında evet, mesafeler kapitalist topluma oranla giderek azalmakta idi. Fakat diğer yandan bu mesafelerin yeniden büyümesi yönünde de tehlike ve tehditler vardı.

Bu sosyal gruplar arasındaki ekonomik **zıtlıklar** evet, silinmekte idiler, fakat yanlış siyasetler izlenmesi halinde var olan çelişmelerin zıtlıklara dönüşmesinin temelleri vardı.

Politik zıtlıklar konusuna gelince: Sovyetler Birliği’nde evet, sömürücü sınıfların egemenliği yıkılmış, temel üretim araçları iki biçimde toplumsal mülkiyet haline getirilmişti, fakat hâlâ küçük mülk-küçük üretim vardı; toplumsal mülkiyetin iki biçimi arasında büyük farklılıklar vardı, kapitalist toplumdaki kalan gelenekler, özel mülkiyet, kişisel zenginleşme düşünceleri varlığını koruyordu. Ülkede eski burjuvazinin artıkları ve gelişen yeni tipte –özel mülk sahibi olmayan ve fakat üretimdeki ve yönetimdeki konumları ile toplumsal zenginlikten aldıkları pay ve bu payın alış tarzı bakımından farklılaşan– bürokrat/teknokrat bir burjuvazi vardı. Ve tabii ki bu kesimler kendi sınıf konum ve çıkarlarına uygun görüşler

savunuyorlardı. Proletarya diktatörlüğü şartlarında, Sovyetler Birliği somutunda Komünist Partisi dışında parti kurulmasına izin olmadığı için, burjuvazinin temsilcileri kendi sınıfsal çıkarlarını ifade eden görüşleri, sosyalizm komünizm adına SBKP(B) içinde; Sovyetlerde, kitle örgütlerinde, kooperatiflerde, sendikalarda vs. sosyalist görüşler/komünist görüşler maskesi altında savunuyorlardı. Sosyalist inşa ilerledikçe politik zıtlıklar yalnızca görünürde, lafta herkesin sosyalizm adına konuşması anlamında silinmekte idi. Gerçekte ise bu zıtlıkların silindiği filan yoktu. Parti içinde, toplum içinde kıyasıya bir ideolojik mücadele yürüyordu. Gayet uyumlu “siyasi zıtlıkların silindiği bir toplum”dan söz edildiği dönemde 1935-1938 yılları arasında Sovyet Mahkemeleri’nde proletarya diktatörlüğüne karşı işlenen suçlar nedeniyle mahkûm edilip idam edilenlerin sayısı 681.692 idi. (*“İfade-i itibar Nasıl gerçekleşir” C. 1, s. 317, Aktaran Grover Furr, Kruşçev’in yalanları, s. 384*) Gerçek durumun bu olduğu, toplum içinde **değişik sınıfsal çıkarların temsilcileri arasında kıyasıya ve ölümcül bir iktidar savaşı yürüdüğü şartlarda, Sovyetler Birliği toplumunu oluşturan toplumsal gruplar arasında bir uyum resminin çizilmesi yanlış, yanlıştır.**

Ekonomi alanında:

*** Sovyetler Birliği’nde ekonomik inşa konusunda proletarya diktatörlüğünün hüküm sürdüğü dönemde izlenen somut politika esasta ülkedeki şartlara uygun bir politikadır.**

Proletarya iktidarı kurulduğunda ağır sanayi ve bütün büyük sanayi, sömürücü sınıfların mülkiyetine zorla el konularak, proleter devlet işletmeleri haline, toplumun sosyalist mülkiyeti haline getirildi.

Orta ve küçük sanayi kuruluşlarına, zanaat işletmelerine el konulmadı.

Bankalara, demiryollarına, ticaret filolarına, posta ve telefona, iç ticaretteki büyük işletmelere proleter devlet adına el kondu. Dış ticarete devlet tekeli kuruldu.

Rusya’da proletarya diktatörlüğü kurulduğunda küçük toprak mülkiyeti yok denecek kadar azdı. Toprakların büyük bölümü devletin, kilisenin ve toprak beyinin elinde idi. Proleter devletin ilk kararnamelerinden biri ile bütün topraklar devlet mülkü ilan edildi; fakat aynı zamanda o zamana kadar toprak beyleri yanında topraksız, yoksul köylü olarak çalışan köylülere üzerinde çalışabilecekleri toprak parçaları dağıtıldı.

Orta ve kapitalist üretim yapan zengin köylülerin topraklarına hemen el konmadı.

İç savaş döneminde uygulanmak zorunda kalınan “savaş komünizmi” döneminin ekonomi politikasında, savaşı yürütebilmek, kentlerdeki açlık ölümlerini engelleyebilmek için tahıl ürünleri üzerinde zor alım siyaseti uygulandı. Para ekonomisi yer yer ortadan kaldırıldı.

Bu siyaset iktidarın sürdürülebilmesi için zorunlu bir ittifak olan işçi-köylü ittifakını bozma tehlikesini içinde taşıyan bir siyasetti.

Emperyalist dış müdahale ve iç savaştan zaferle çıkan proleter devlet, işçi köylü ittifakını sağlayabilmek ve inşada ilerleyebilmek için geri adım atmak, YEP siyasetine geçmek zorundaydı. Bu adım atıldı.

YEP siyaseti döneminde ortaya yeni YEP burjuvaları çıktı. Özellikle köylük bölgelerde zengin köylüler (Kulaklar) epeyi geliştiler. Bolşevik iktidar yeteri kadar

güçlenip, işçi sınıfı ile emekçi köylüler arasında ittifakın yeterli olarak sağlandığı tespitini yaptıktan sonra, başta Kulaklar olmak üzere, yeni YEP burjuvazisini tasfiye siyasetine yöneldi.

1934'e gelindiğinde Kulakların sınıf olarak tasfiyesi tamamlanmış, böylece eski toplumda sömürücü sınıf kategorisi içinde yer alan sınıfların sınıf olarak varlıklarına son verilmiş, sömürücü sınıflar bütünüyle tasfiye edilmişti. Ama bu kapitalizmin bütün kaynaklarının bütünüyle kurutulduğu, kapitalizmin restorasyonunun bütün kaynaklarının bütünüyle ortadan kaldırıldığı anlamına gelmiyordu.

Eski toplumun sömürücü sınıflarının tasfiyesi sürecinde doğru olarak, sömürücü sınıf kategorisi içinde yer almayan ve fakat üretim araçları üzerinde küçük ve orta çapta mülkiyet sahibi olan, proleter kategorisi içinde yer almayan sınıf ve katmanlara karşı, örnek ve ikna yöntemiyle kolektifleştirme içine çekme siyaseti izlendi. Bu katmanlara karşı kolektifleştirme siyasetinde şiddet kullanılması ilke olarak reddedildi. Pratik siyasette yer yer ortaya çıkan sol hatalar şiddetle eleştirildi, düzeltildi.

Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğü, sosyalist inşada en ileri tekniğin kullanılması gerektiğinin bilincinde hareket etti. İktidar ele geçirildiğinde bu bağlamda devralınan miras iyi değildi. Ülkenin büyük bölümünde özellikle tarım alanında üretim tekniği gayet geri idi. Sanayide de az sayıda büyük işletme dışında kullanılan teknik oldukça geri idi. Bu açık önce ileri teknik devlet kapitalisti işletmeler yoluyla; satın alınma yoluyla, bunun yanında araştırma, geliştirme ve önemlisi kaynaklar ayrılarak, kendi tekniğini geliştirme yoluyla giderilmeye çalışıldı. Ülke 20 yıl içinde geri bir tarım/sanayi ülkesinden; temeli sağlam, en ileri tekniği kullanan bir sanayi/tarım ülkesine dönüştürüldü.

Bu gelişmede sanayinin gelişmesine, öncelikle sanayinin üretim araçları üreten kesiminin, ağır sanayinin gelişmesine öncelik verilerek ulaşıldı.

Kapitalist ekonomide var olan kafa-kol emeği arasındaki zıtlık, proletarya diktatörlüğü altında eğitime büyük paylar ayrılarak ve eğitim kurumları emekçilere sonuna kadar açılarak 20 yıllık dönemde aşıldı. Var olan farklılıkların aşılmasının yol ve yöntemleri de doğru bir biçimde tespit edildi.

Kır-kent arasında, kırım kent tarafından sömürülmesi biçiminde görünen zıtlık da ortadan kaldırıldı. Kır, genelde tarımın bir sanayiye dönüştüğü büyük devlet çiftliklerinin ve kolektif çiftliklerin hüküm sürdüğü bir alan haline geldi. Ortaçağ kalıntısı tarım ilişkileri yirmi yıl içinde tarihe karıştı. Sovyet tarımı dünyanın en modern, en makineleşmiş, en büyük tarımlarından biri haline geldi.

Proletarya diktatörlüğü şartları altında kapitalist kaotik ekonomiden, merkezi planlı ekonomi sistemine geçiş başarıyla gerçekleştirildi. Daha 1920'den başlayarak devletin elindeki tüm işletmeler için merkezi planlar yapılarak, bu işletmeler merkezi planlı ekonominin parçaları haline getirildiler. Kurulan merkezi plan teşkilatı devletin en önemli ve en çok eleman çalıştıran kurumlarından biri idi. Merkezi planlama daha sonra kolektifleri de içerecek biçimde genişletildi. Kulakların sınıf olarak tasfiyesine yönelik siyasete paralel olarak ilk beş yıllık plan uygulanmasına 1928 yılında başlandı. Genelde plan hedeflerine öngörülen sürelerden daha kısa süre içinde varıldı.

Merkezi Planlı ekonomi ile serbest pazarın egemenliğine son verildi ve pazarın etkinliğinin süreç içinde sıfırlanması hedeflendi. Meta üretimi ve metaların Para da giderek gerçek değerlerin değiş tokuşunun bir aracı haline getirilmeye çalışıldı.

Proletarya diktatörlüğü altında çalışabilecek durumda olan herkese iş sağlandı ve çalışabilir herkes için çalışma yükümlülüğü vardı. Böylece “çalışmayan yemez” ilkesi hayata geçirildi. Asalaklık ortadan kaldırıldı. Ürünlerin/zenginliğin bölüşümünde ilke doğru olarak “herkese emeğine” göre ilkesi idi.

Geçmiş kapitalist toplumun uzmanlarından (teknokrat/bürokrat aydınlar) bunlar proleter devletin yönetici partisi Komünist Partisi’nin siyasi komiserlerinin denetiminde eski egemen ve imtiyazlı konumlarından arındırılarak sosyalizmin inşasında hizmetliler/memurlar olarak çalıştırıldılar. Ve aynı zamanda işçi ve emekçilerin eğitimi hızla geliştirilerek işçi aydınları yetiştirildi.

Proletarya diktatörlüğü altında “kişisel maddi ilgi” yanında “sosyalist yarış” ekonomik gelişmede önemli manivelalardan biri olarak kullanıldı.

Sosyalist ekonomide “*üretim ve idare aygıtının tüm kademelerinde -kitlelerin yaratıcı inisiyatifini ile birleştirilen -tek kişinin yönetimi ilkesi*” (Politik Ekonomi Ders Kitabı, İnter Yayınları, C. II, s. 156) işletildi.

Bütün bunlar içinde bulunulan şartlara uygundu. İçinde bulunulan şartlarda uygulanan doğru politikayla bütün dünyanın gözü önünde ekonomik gelişme, kalkınma; siyasi açıdan demokrasi için burjuvaziye ihtiyaç olmadığı, tersine burjuvazinin varlığının ve iktidarının hem demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesi, hem de ekonomik ilerleme açısından gerçekte en önemli engel olduğu açıkça ispatlandı. Ne yazık ki bu deneyim kısa sürdü. Burjuvazi Kruşçef revizyonizminin şahsında, iktidarı ele geçirerek proletarya diktatörlüğünü tasfiye etti. Bizzat Sovyet iktidarı şartlarında palazlanan yeni tipte bir burjuvazinin diktatörlüğünü “Bütün halkın diktatörlüğü” adı altında kurdu.

Burada tabii bu yeni tipte burjuvazinin ortaya çıkıp gelişmesinde Marksist-Leninistlerin yaptığı hatalar sorusu ortaya çıkıyor. Bu soruya bizim verdiğimiz en genel cevap şudur:

Sovyetler Birliği’nde Sovyetler Birliği’nin içinde bulunduğu somut şartlara uygun ekonomi politikası uygulanırken, bu politikanın konjektürel olan kısımları da yer yer “sosyalizmin ilkeleri” olarak savunulma hatasına düşülmüştür. Sosyalist inşada içinde bulunulan durumda zorunlu ve doğru olan ve fakat süreç içinde mutlaka aşılması gereken kimi siyasetler, tedbirler yer yer bütün sosyalizm döneminde, hatta “Komünizme tedricen geçiş aşamasında” da “korunacak” tedbirler olarak propaganda edilmiştir.

Bu bağlamda:

1— “Sosyalizm’in zafer”inin ve “SSCB’nin sosyalizmden komünizme tedricen geçiş aşamasına girdi”ğinin ilan edildiği 1930’lu yılların ikinci yarısında, **küçük üretimin** önemsiz görülüp gösterilmesi yanlıştır.

2— “Sosyalist ekonominin iki biçimi” arasındaki farklılıkların bir yanı sıra ni-

tel farklılık olarak görülmesi gerektiğinin vurgulanmaması, tersine bunlar arasındaki farkların “*temele ilişkin olmadığı*”nın vurgulanması (Bkz. PE DK, C. II, s. 112) kolektif mülkiyetin tam toplumsal mülkiyete dönüştürme görevinin gelecek dönemin en önemli görevi olduğunun vurgulanmaması yanlıştır. Bu yanlış SSCB’de sosyalizmin olgunlaşma derecesinin abartılmasını da beraberinde getirmiştir.

3— Kolektif çiftliklerin kullandıkları toprakların **süresiz** kullanım amacıyla kolektif çiftliklere verilmiş olması, bunun Anayasal güvence altına alınmış olması yanlıştır. Bu o dönem ve daha bir süre yapılmak zorunda olan bir şeydi. Fakat uzun vadede kolektif mülkiyetten tam toplumsal mülkiyete geçiş, komünizm yolunda gelişecek bir sosyalist toplum için olmazsa olmaz bir şeydir.

4— 1936 Anayasası’nda kişisel mülkiyet üzerinde **Miras hakkının** güvence altına alınmasının döneme ait, geçici bir uygulama olduğunun belirtilmemesi; miras hakkının Anayasa’da güvence altına alındığı bir ülkede “sosyalizmden komünizme tedricen geçiş aşamasına girildiğinden” söz etmek yanlıştır.

5— “Kitlelerin yaratıcı inisiyatifiyle birleştirilmiş” ekiyle tamamlanmış olsa da, üretim ve yönetmede “**tek kişinin yönetimi ilkesi**”nin geçici bir zorunluluk, aşılması gereken bir kötülük olarak kavranmaması; bunun sorgulanmadan sosyalizmin yönetim ilkesi olarak ortaya konması yanlıştır.

6— Devlet İşletmeleri Yöneticilerine ve Kolektiflerin yöneticilerine tanınan –tek kişinin yöneticiliği ‘sosyalist yönetim ilkesi’ne dayandırılan- **aşırı yetkiler**, bu yöneticileri ve onların çevresini yeni bir sınıfın unsurları yapmanın yasal altyapısını oluşturmuştur. Bu bağlamda Devlet Sanayi işletmelerinde Müdürlere büyük fonları tek başlarına kullanma yetkisi veren Müdür fonu, Birikimleri devlet elinde toplamak için çıkarılan ve satılan Hisse senetleri, devlet bankalarının verdiği krediler karşılığında faiz alması vb. aslında kapitalist iktisadın önemli araçlarının kullanılmasıdır. Bunların orta ve uzun vadede toplumdaki gelir farklılıklarını büyütmesi kaçınılmazdır.

7— Sosyalizmde **ücretler arasında** farklar olması normal ve kaçınılmazdır. Bu bağlamda Sovyetler Birliği’nde yaşanan gelişme içinde, toplumsal zenginlik arttığı ölçüde ücretler arasındaki **makasın** kapanması yönünde değil, daha da **açılması** yönünde olmuştur. Bu da somut durumda olabilir. Ancak bu durumda bu sorgulanmak, bunun geçici ve aşılması gereken bir durum olduğu ortaya konmak zorundadır. Ne biri, ne öteki yapılmamıştır. Bu yanlıştır.

8— Ekonominin planlanmasında emekçi kitlelerin bu planlamaya doğrudan katılması öngörülmemiştir. Plan konusunda emekçi kitlelerin **rolü**, Partinin belirlediği hedefler doğrultusunda merkezi planlama örgütü tarafından hazırlanacak planların hayata geçirilmesi için seferber edilmek biçiminde bir roldür. Bu yanlıştır.

X. Bir Genel Değerlendirme Denemesi / Tezler:

1— Rusya (daha sonra SSCB), şimdiye dek, RKP(B) (daha sonra SBKP (B) önderliğinde sosyalist devrimin zafer kazandığı ve proletarya diktatörlüğünün bir süre de olsa yaşandığı tek ülke konumundadır. Bu yüzden sosyalizmin inşası ve sosyalizmden geri dönüş konusunda yapılan analizin çıkış noktası olarak Sovyetler Birliği deneyimi temel alınmalıdır. Bugünkü mücadelemiz için Sovyetler Birliği'ndeki toplumsal süreçlerin teori ve pratiğinin değerlendirilmesi ve bunlardan öğrenilmesi gereklidir.

2— İkinci Dünya Savaşı ertesinde kurulan halk demokrasili devletler proletarya diktatörlükleri değildir; buralarda proletarya diktatörlüğüne geçiş için olumlu şartlar doğru bir biçimde değerlendirilmemiş; proletarya diktatörlüğü marksist-leninist öğretisi çarpıtılarak, demokratik halk iktidarlara, proletarya diktatörlüğünün özgün bir biçimi ilan edilmiştir. ÇHC'de Büyük Proleter Kültür Devrimi (BPKD) döneminde proletarya diktatörlüğünün kurulması yönünde belli radikal atılımlar yaşanmış olmasına rağmen, proletarya diktatörlüğüne geçiş başarılanmamıştır.

3— İlk proletarya diktatörlüğü deneyimi olan Paris Komünü 72 gün yaşamıştır. Paris Komünü sosyalizmin inşası konusunda ancak genel bazı ilkeleri ve alınması gereken tedbirleri ilan edebildi ve fakat bunları hayata geçirebilecek durumda değildi.

4— Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist inşa deneyimi, insanlık tarihi açısından anlamlı bir zaman dilimi içinde yaşanmış olan ilk ve şimdiye kadarki tek sosyalizmi inşa deneyimidir. Gerisinde hatalarından da öğreneceği herhangi bir sosyalizmi inşa deneyimi yoktur. Hemen her şey pratik içinde, deneme/yanılma yoluyla da öğrenerek yapılmak durumundadır. Toplumun bütün çalışma ve diğer yaşam alanlarında; temelde ve üst yapıda, sınıf ilişkilerinde, tüm insani ilişkilerde gerekli olan radikal değişiklikler konusunda her şey ilk kez yapılmak durumundaydı. Her ilkte olduğu gibi, pratik içinde deneyip, eleştiri özeleştirii yöntemiyle doğru olan, ileriye götüren bulunmak, işe yaramayan bir kenara konmak zorundaydı. Bazen ilerlemek için geri adımlar atıp, başka yollar, yöntemler bulunmak, yeniden başlamak gerekiyordu. Sömürsüz, antagonist sınıfların olmadığı bir toplum yaratmak, devrimi kesintisiz sürdürerek komünizme yürümek projesinin bu ilk gerçek uygulamasında yanlışlar, yetersizlikler, kimi çıkmazlara girmek kaçınılmazdı.

5— Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğü 1917 Ekim Devriminin hemen ertesinde kuruldu. Fakat bu proletarya diktatörlüğü ilk yıllarında emperyalist devletlerin dış desteğine sahip iç gericiliğe karşı bir iç savaş yürütmek zorunda kaldı. Bu dönemde uygulanan savaş komünizmi, iktidarın ayakta kalabilmesi için uygulanan, geçici ve zorunlu bir aşama idi. Batı Avrupa'da beklenen sosyalist devrimler gelmeyince Rusya tek başına, etrafı emperyalist kapitalist dünya ile çevrili olunan şartlarda, sosyalizmi tek ülkede inşa görevi ile karşı karşıya gel-

di. Proletarya diktatörlüğü devrimin ilk yıllarında esas olarak demokratik devrimin çözülmemiş görevlerini çözdü. İç savaş kazanıldıktan sonra geniş köylü kitlelerinin, kent küçük ve orta burjuvazisinin proletarya diktatörlüğüne karşı, karşı devrim saflarına geçmesini engellemek ve sosyalizmin maddi temellerini geliştirmek için YEP'ya geçildi. 1929 yılında kırdaki karşı devrimin sınıfsal temelini oluşturan kulaklara karşı, kısıtlama siyasetinden tasfiye siyasetine geçildi. Bu siyaset aslında burjuvazi sınıfı olarak ortadan kaldırmak için ikinci bir devrim hareketi idi. Bu devrim 1934'de kulakların sınıf olarak tasfiyesi ile zafere ulaştı.

6— Sovyetler Birliği'nde Proletarya Diktatörlüğü şartlarında çok zor şartlar altında, etrafı emperyalist ve gerici abluka altındaki tek bir ülkede sosyalizmin inşasına girilmiş ve sosyalist inşada kısa sürede büyük başarılar elde edilmiştir.

7— Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmi inşa deneyimi, inşa döneminde yapılan bütün hatalara rağmen, proletarya diktatörlüğü şartları altında hayatın bütün alanlarında işçiler ve emekçiler lehine muazzam kazanımların mücadeleye elde edilebileceğini, işçi ve emekçilerin hayatının proletarya diktatörlüğü şartlarında kökten değiştirilebileceğini göstermiştir. Hiçbir sonraki gelişme, hiçbir "geri dönüş" proletarya diktatörlüğü altında elde edilen muazzam kazanımları ortadan kaldıramaz, unutturamaz. Bu bağlamda proletarya önderliğindeki demokratik halk iktidarları döneminde de işçiler ve emekçiler açısından hayatın her alanında elde edilen kazanımlar, hiçbir burjuva iktidarı döneminde kazanılmış ve kazanılabilecek başarılarla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür.

8— Sovyetler Birliği'nde 1917'de Ekim Devrimi ertesinde kurulan proletarya diktatörlüğü, proletaryanın öncü kesimini kazanmış olan, proletarya ile yoksul köylülüğün ittifakını pratikte sağlamış olan Komünist Partisi'nin (Bolşevik Partinin) iktidarı hiçbir parti ile paylaşmadığı bir diktatörlüktür. Bolşevik Parti bu diktatörlüğün siyasi yönetici/yönlendirici gücüdür.

9— Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğü, Kruşçef modern revizyonist kliği şahsında, burjuvazinin SBKP(B)'de ve dolayısıyla SBKP(B) önderliğindeki tüm devlet ve ekonomi aygıtında iktidarı ele geçirmesi ile sonlanmıştır. Revizyonizmin egemenliği burjuvazinin egemenliğidir. Revizyonizmin egemen olduğu yerde proletarya diktatörlüğünden, dolayısıyla sosyalizmden de söz edilemez. Revizyonizmin egemenliği altında "yaşayan sosyalizm" ülkeleri ilan edilen ülkeler, gerçekte yeni tipte bir burjuvazinin, bürokrat-teknokrat devlet burjuvazisinin sosyalist maskeli, sosyal faşist diktatörlükleridir.

10— Modern revizyonist Kruşçef kliğinin Sovyetler Birliği'nde iktidarı bütünü ile ele geçirdiği, SBKP(B) 20. Parti Kongresi'nde resmen ilan edilmiştir. 20. Parti Kongresi'nin önemi, açıkça bütünlüklü revizyonist bir çizgiyi Parti Kongresi'nin büyük otoritesi ile resmi parti çizgisi haline getirmesidir.

11— SBKP'de revizyonizm bir anda, 20. Parti Kongresi ile egemen hâle gelme-

miştir. Bu tarih, bu egemenliğin resmen ve açıkça ilan edildiği tarihtir yalnızca. Revizyonizm aslında Stalin'in parti önderliğini yaptığı yıllarda da değişik biçimlerde kendini göstermiştir. Revizyonizm, Sovyetler Birliği'nde 1930'lu yılların ortalarından itibaren parti, devlet ve ekonomi örgütlerinde yöneticiler arasından çıkan, ekonomik olarak küçük üreticilerin ve kolektif çiftçilerin; devlet işletmeleri ve kolektiflerde yöneticilerin; parti ve devlet bürokrasisinde kendi çıkar ve imtiyazlarını "sosyalizm" maskesi adı altında siyasi olarak savunan görüşler biçiminde kendini göstermektedir. Sovyetler Birliği'nde 1930'lu, 1940'lı yıllarda da bu görüşlere ve taşıyıcılarına karşı sürekli ideolojik ve siyasi mücadele yürütülmüştür. Bu mücadelede yöntemde yer yer küçümsenmeyecek hatalar yapılmıştır. 1950'li yılların başlarında yer yer kendini gizleyen revizyonizm parti içinde çok önemli mevziler kazanmış durumdadır.

12— Bunda bir yandan İkinci Dünya Savaşı içinde verilen muazzam kadro kayıpları ve diğer yandan İkinci Dünya Savaşı ertesinde yeniden inşada kazanılan büyük başarıların yarattığı "sosyalizm kesin zafer kazandı, artık geri dönüş mümkün değildir" düşüncesinin yaygın olduğu ortam belirleyici rol oynamıştır. Aslında bu düşüncenin yanlış olduğunu, 1952'deki 19. Parti Kongresi Raporu'nun "Parti" bölümü açıkça ortaya koymaktadır. 19. Parti Kongresi'nin "Parti" başlıklı bölümü aslında revizyonizmin parti içinde ne büyük tehlike haline gelmiş olduğunu göstermektedir.

13— Stalin'in 1953 Mart'ında ölümü revizyonistlerin önündeki tek ve son freni de ortadan kaldırmış, Stalin'in ölümünden sonra, Temmuz 1953 yapılan MK toplantısında, Kruşçev revizyonizmi ekonomi politikasında Stalin'in katıldığı Politik Ekonomi Ders Kitabı tartışmalarında görüşlerini açıkladığı "SSCB'nde sosyalist ekonominin Problemleri" adı altında toplanan yazılarında açıkça karşı çıktığı kimi kararları –alınan ilk ekonomik kararlardan biri Makine Traktör İstasyonları'nın tasfiyesine götürecek yolu açan bir karar; bir diğeri ağır sanayinin öncelliğini konjektürel olarak gören bir karardır– almayı başarmıştır. Bu aslında revizyonizmin daha Stalin'in son döneminde partide çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Revizyonist çizginin daha bu dönemde resmi parti çizgisi haline gelmesini engelleyen faktör Sovyetler Birliği ve SBKP(B) ve bütün Dünya Komünist Hareketi içinde haklı bir saygınlığa ve otoriteye sahip olan Stalin'in varlığıdır.

14— Bu durum gerçekte 1953-1954 yıllarında SBKP(B) içinde örgütlenmiş Komünistlerin önemli bölümünün gerçek anlamda Marksizm-Leninizm bilimini içselleştirmiş komünistler olmadığını, parti üyelerinin çoğunluğunun Marksist-Leninist görüşlerle, Marksizm-Leninizm adına savunulan revizyonist görüşler arasındaki ayrımı yapacak durumda olmadığını, revizyonistlerin görüşlerini önemli bir direnişle karşılaşmadan parti çizgisi haline getirebilecek durumda olduklarını göstermektedir. Öncü örgütün durumunun bu olduğu bir ortamda Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmin henüz işçi ve emekçi kitlelere mal olmamış, yeterince gelişmemiş olduğu çıplak bir gerçektir. Bir kişinin varlığı veya yokluğu

sosyalizmin varlığı veya yokluğunu belirleyecek durumdaysa, o zaman Sovyetler Birliği'nde işçi ve emekçilerin sosyalizme sahip çıktıklarını, onu içselleştirdikleri söylemek, sosyalist düzenin geri döndürülemeyecek biçimde sağlam olduğunu söylemek yanlıştı, yanlıştır.

15— Bu durumda Stalin'in ismi ve kişiliği etrafında yaratılan kişiye tapma kültürünün büyük payı vardır. Bu kültürün arkasına en ateşli Stalin savunucuları olarak gizlenen revizyonistlerin gerçek yüzünü, birçok gerçek komünist ve sosyalizmi gerçekten isteyen işçi ve emekçi yığınları görmemiş, görememiştir. Kişiye tapma kültürü aslında geçmiş sömürücü toplumlardan devralınan bir kötülüktür. Stalin konusunda kişiye tapma kültürünün yaratıcıları ve en ateşli savunucuları ve geliştiricileri, 20. Parti Kongresi'nde bu kültü karşı mücadele adına Marksizm-Leninizm'e saldıran revizyonistler olmuştur. Başta Stalin olmak üzere SBKP(B) içindeki marksist-leninistlerin bu kültü karşı mücadeleleri yeterli bir mücadele değildir. Bunun tehlikeleri marksist-leninistlerce yeterince görülmemiştir, tersine bu tehlike küçümsemiştir.

16— Geri dönüş konusunda marksist-leninistlerin yaptığı en önemli teorik/siyasi hata, 1930'lu yılların ortalarında ulaşılmış olan büyük başarıyı (eski toplumun sömürücü sınıflarının tasfiye edilmiş olmaları başarısını) "kapitalizmin restorasyonunun tüm kaynaklarının kurutulması" olarak değerlendirmiş olmalarıdır. Bu her dönemde de var olan küçük üretimden; kolektif çiftlik mülkiyeti içinde gelişen küçük mülkiyetten; kolektif çiftlik mülkiyetinden/ grup mülkiyetinden kaynaklanan ekonomik, ideolojik ve siyasi tehlikelerin küçümsemişi veya görülmemesi anlamına geliyordu. Bunun yanında geri dönüş sorunu yalnızca eski kapitalist toplumun –şimdi sınıf olarak tasfiye edilmiş olan– sömürücü sınıflarının iktidarının yeniden kurulması sorunu olarak görülüyor; bizzat yeni kurulan toplumun içinde yeni bir burjuvazinin çıkma tehlikesi görülüyordu. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmden "geri dönüş" tam da eski sömürücü sınıfların iktidarının restorasyonu biçiminde değil, sosyalizmde yeni toplum bağrından çıkıp gelişen yeni tipte bir burjuvazinin iktidarı ele geçirmesi biçiminde oldu.

17— Bu yeni tipte burjuvazinin özelliği esas olarak, üretim araçları üzerinde özel mülkiyete sahip olan, bu konumları ile üretim aracı üzerinde özel mülkiyete sahip olmayan ve yaşamak için emeklerini satmak zorunda olan işçileri-emekçileri sömüren eski tipte burjuvaziden ayrı olarak üretim araçları üzerinde özel mülkiyete sahip olmamasıdır. Bunların emekçileri sömürüsü doğrudan özel mülkiyet sahipliği üzerinden ücretli emek satın almak ve artı değere bu yolla el koymak üzerinden yürümez. Bunlar görünürde toplumun diğer üyeleri gibi toplumdaki emekleri karşılığında, emekleri oranında pay alan bürokratlar, teknokratlardır. Bunları diğer emekçilerden ayıran temel özellik yönetici, karar alıcı, toplumsal mülkiyetin nasıl kullanılacağı konusunda belirleyici konumlarıdır. Bunlar toplumsal mülkiyet üzerinde tasarruf hakkına sahiptir. Neyin, ne ölçüde, nasıl üretileceğine, toplumsal ürünün kimler arasında nasıl paylaşılacağına son çözümlemede bunlar karar verir. Toplumsal mülkiyetin nasıl kullanılacağına karar

verme konumları, onları toplumun diğer kesimlerinden ayırır. Sosyalist demokrasinin henüz fazla gelişmemiş olduğu, toplumda sosyalist komünist düşüncelerin henüz içselleştirilmemiş olduğu bir ortamda –ki bu kapitalist toplumdan çıkıp gelen bir sosyalist toplum başlangıcında, bir kaç kuşak içinde zaten olacak bir iş değildir– bu kesimin bu konumunu kendi zenginleşmesi için kullanması için bütün şartlar vardır. Bu kesimin bu konumlarını kendi zenginleşmeleri için kullanmaları halinde, bu kesimin ekonomik olarak da, toplumsal zenginlikten toplumun geri kalan büyük çoğunluğundan onlarca kez fazla alması; imtiyazlarını sürekli genişletmesi ile ortaya yaşam tarzları itibarıyla, toplumsal zenginlikten aldıkları pay itibarıyla kapitalist toplumdaki burjuvaziden özde farkı olmayan partiyi, sosyalist devlet aracını kullanan yeni tipte bir burjuvazi çıkar: Bürokrat/teknokrat devlet burjuvazisi. Revizyonizm bunların ideolojisi ve siyasetidir.

18— Sovyetler Birliği'nde sosyalizmden “geri dönüş”ün ekonomideki sınıfsal temelleri şunlardır:

Sanayide: Devlet işletmelerinde büyük ekonomik fonların (müdür fonu) yönetimi tek başlarına kendilerine verilmiş olan, büyük imtiyazlara ve imtiyaz dağıtma imkânlarına sahip işletme müdürleri; onların yardımcıları; işletme bürokrasisinin yönetici kesimleri; işletmelerde plan hedeflerine varıldığında ve bunlar aşıldığında büyük ikramiyeler alan kısım şefleri - birçoğu işçilikten çıkıp gelen, “yükselen” yeni teknokrat Sovyet aydınlarıdır.

Tarımda: Sovхозlarda ve en başta da kolхозlarda toplumsal fonların kullanılmasında belirleyici konumda olan, büyük fonların nasıl kullanılacağı konusunda “tek başlarına” karar verme yetkisine sahip yöneticiler; bunların yardımcıları; bunların yanında kolхозlarda giderek büyüyen kolhoz çiftçilerinin “kişisel çiftlikler”indeki özel mülkiyet ve küçük üretim; bunların yanında küçük üretimin henüz bütünüyle tasfiye edilmemiş; kolhoz çiftçilerinin özel/ kişisel küçük üretiminin eklenmesi ile giderek büyüyen küçük özel mülkiyet ve küçük özel üretim.

Hizmetler ve finans alanında: Parti ve devlet iç içe geçmiştir. Hiçbir büyük hizmet örgütü yoktur ki, burada yönetim partisiz birinin elinde olsun. Devletin hizmet örgütlerinin yöneticileri hem karar verici konumları, hem toplumsal zenginlikten aldıkları pay, hem imtiyazları ile yeni tipte burjuvazinin parçalarıdır. Finans alanında devlet tekeli vardır. Bunların yöneticileri de –ki tümü partilidir– yeni tipte devlet bürokrat/ teknokrat burjuvazisinin parçalarıdır.

19— Bu yeni tipte burjuvazinin üretim araçları üzerinde özel mülkiyete ihtiyacı yoktur. Ama küçük özel mülkiyete de, küçük özel mülk sahiplerinin de desteğine ihtiyacı olduğu sürece ve ölçüde itirazı yoktur. Uzun vadede ama özel mülkiyetin bilinçli tasfiyesi gündeme getirilmediği zaman, özel mülkiyete dayalı kapitalizmin devlet kapitalizmi yanında gelişmesi, bu sektörün büyümesi ve kendini dayatması kaçınılmazdır.

XI. Bundan sonra: ● Ne Yapmalı?

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi inşa işine başlayan marksist-leninist kadroların gerisinde dayanacakları bir sosyalist inşa deneyimi, bunun olumlu-olumsuz dersleri yoktu.

İkinci Dünya Savaşı ertesinde sosyalizm adına konuşan, kendi ülkelerinde sosyalizmi inşa ettiklerini söyleyen komünistlerin gerisinde Sovyetler Birliği'ndeki büyük inşa deneyiminin dersleri vardı.

Yani Sovyetler Birliği'nin doğruları ve yanlışlarından öğrenip daha iyisini yapmak için şartlar vardı.

Ne yazık ki, bu şartlar doğru değerlendirilmedi.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde (B) de revizyonistlerin Marksizm-Leninizm'i ilerletme adına savundukları revizyonist çizgi, kısa süre içinde Uluslararası Komünist Hareketi'nin parçaları olan komünist ve işçi partilerinin büyük çoğunluğunun savunup, sahip çıktıkları bir çizgi oldu.

Bunda başlangıçta "Lenin'in Partisi"ne duyulan büyük güven önemli bir rol oynadı.

Diğer yandan fakat özellikle batılı gelişmiş, emperyalist ülkelerdeki komünist partilerin önemli bölümü zaten İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında kendileri revizyonist bir çizgiye gelmişlerdi.

Sömürge/yeni sömürge ülkelerde ise milliyetçilik ve milli burjuvazi ile birlikte sosyalizm kurma görüşleri yaygındı. Yani revizyonizm aslında Dünya Komünist Hareketi'ni İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında içten kemirmeye başlamıştı. SBKP'nin 20. Parti Kongresi çizgisi bu yüzden Dünya Komünist Hareketi içinde genelde "yeni bir atılım" bir "ilerleme" "Marksizm-Leninizm'e katkı" olarak değerlendirildi.

20. Parti Kongresi'nin çizgisinin belli noktalarına yalnızca iki partiden, ÇKP ve AEP'ten gelen kimi itirazlar fazla destek bulmadı.

1960'lı yıllarda Dünya Komünist Hareketi içinde yaşanan Moskova/Pekin-Tiran kopuşu, SBKP'nin revizyonist çizgisi ile tam bir hesaplaşma temelinde olmadı.

Fakat bu kopuşta ÇKP/AEP etrafında kümelenen yeni uluslararası marksist-leninist hareket açısından böyle değerlendirilmedi. ÇKP'nin 1963'teki "Uluslararası Komünist Hareketin Genel Hattı Hakkında Teklif"i yeni marksist-leninist hareketin eleştirisiz kabullendiği genel çizgi oldu.

Bu konuda sonraki, kimi partiler tarafından yapılan doğru eleştiriler, köklü kopuş çağrıları da yeni marksist-leninist hareketin geneli içinde fazla rağbet bulmadı.

Daha sonra ÇKP'nin bütünüyle revizyonistlerin eline geçmesi; AEP'nin Mao Zedung'a getirdiği hem içerik hem yöntem açısından marksist-leninist olmayan "eleştiriler" temelinde bölünme, ardından AEP'nin çöküşü ile dünya komünist hareketi bütün zamanlarının en bölük pörçük, en zayıf dönemine girdi. Bugün ortak bir platforma sahip bir Dünya Komünist Hareketi'nden söz etmek, isteği gerçeğin yerine koymak olur.

Bütün gelişmelerin gösterdiği bir gerçek vardır:

Sosyalizm için proletarya diktatörlüğü ön şarttır. Proletarya diktatörlüğünün ön şartı doğru marksist-leninist çizgiye sahip, işçi sınıfının öncülerini saflarında gerçekten birleştirmiş komünist partilerin, bolşevik partilerin varlığıdır. Bu olmaksızın devrimlere önderlik, proletarya diktatörlüğü kurma, bunu sürdürme, sosyalizme yürüme vs. boş laftır. Geri dönüş de, deneyimlerin gösterdiği gibi komünist partisinden, onun yozlaşmasından başlamaktadır. Anahtar, sağlam bolşevik partilerdir.

O halde bugün de “Ne Yapmalı?” sorusuna verilecek cevap bellidir: Hem tek tek ülkelerde Bolşevik Parti’leri inşa etmeyi, hem de bu partileri uluslararası alanda ortaklaşa geliştirilecek bir ortak platform etrafında birleştirme çalışmasını merkeze koymalıyız.

Geçmiş sosyalizm deneyimlerinin değerlendirilmesinde ortaklaşma bu ortak platform çalışmasının en önemli parçalarından biridir.

Eylül sonu 2014

Dr. Musa Yoldaşı

Yoldaş,
Aramızdan gideli
seni yitireli
oldu bir on yıl kadar.
Dile kolay,
on sene,
hayli bir zaman.
Neler yaşanmadı ki
bu arada dünyada?
Saymakla bitmez tabii ki...
İşgaller, savaşlar, katliamlar...
ve de isyanlar...
-“Arap Baharı” adını verdiler.
Onuncu yılında
yad etmek için toplandıysak
sanma ki seni
unuttuk bu arada.
Mücadelemizde
bizimle birlikteydin
her zaman.
Bıraktığın eserle de...
hep yaşadın mücadelemizde.
Davamıza ortak olanlar
arkasında boş yer bırakanlar
unutulur mu hiç?
Biliyorsun yoldaş,
Davayı öne çıkarmak
kişiye tapmayı engellemek için
“Hiç kimsenin yeri doldurulmaz değildir”
diyoruz ya!
Sen gideli kısaldı dilimiz...
daraldı bilgi kaynağımız...
Hiç kimse
kimsenin yerini dolduramıyor,
herkesin yeri başka.
Dava ve mücadelemiz
sürüyor, sürececek de!
Sen de
mücadelemizde
yaşayacaksın
gelecekte de!

DOKTOR MUSA - SENİ UNUTMADIK...